

KINNITATUD
Puiga Lasteaed Siilike direktori
käskkirjaga 30.11.2020 nr 17/1.-8

ÕPPEKAVA

PUIGA 2020

Sisukord

I. ÜLDSÄTTED.....	3
II. LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA	3
2.1. Lasteaia liik.....	3
2.2. Lasteaia lühikirjeldus ja eripära	3
III. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID JA PÕHIMÕTTED	4
3.1. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid	4
3.2. Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtted	4
3.3. Õpikäsitus	4
3.4. Õppe- ja kasvatustegevuse sisu	5
IV. ÕPPE-JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS	6
4.1. Õppeaasta	6
4.2. Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine.....	6
V. LAPSE ARENGU ANALÜÜSIMISE JA HINDAMISE PÕHIMÕTTED, SEALHULGAS KORRALDUS.....	8
5.1. Puiga lasteaed Siilike lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted ning korraldus.....	8
5.2. Meetodid lapse arengu hindamiseks.....	8
VI. ERIVAJADUSTEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED, SEALHULGAS KORRALDUS	9
6.1. Erivajadustega laste abistamise ja arendamise töökorralduslikud tasandid.....	10
VII. LAPSEVANEMATEGA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED, SEALHULGAS KORRALDUS	13
VIII. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD	14
IX. LASTEAIA ÕPPE-JA KASVATUSTEGEVUSE SISU NING LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED	15
9.1. Üldoskused	15
9.1.1. Eeldatavad mänguuskused.....	16
9.1.2. Eeldatavad tunnetus- ja õpioskused	18
9.1.3. Eeldatavad sotsiaalsed ja enesekohased oskused	21
9.2. Valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ja sisu ning lapse arengu eeldatavad tulemused. 23	
9.2.1. Valdkond Mina ja keskkond	23
9.2.2. Valdkond Mina ja keskkond: Tervisekasvatus.....	40
9.2.3. Valdkond Mina ja keskkond: Liikluskasvatus	44
9.2.4. Valdkond Keel ja kõne.....	48
9.2.5. Valdkond Matemaatika	56
9.2.6. Valdkond Kunst	59
9.2.7. Valdkond Muusika.....	67
9.2.8. Valdkond Liikumine.....	71
9.2.9. Valdkond Eesti keel kui teine keel.....	76
9.2.10. Valdkond Mina ja Keskkond: Digitehnoloogia	78
ÕPPEKAVA LISAD	80

I. ÜLDSÄTTED

Puiga lasteaed Siilike õppekava on õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument, mis on koostatud riikliku õppekava alusel.

Puiga lasteaed Siilike õppekava koostamisest ja arendamisest võtsid osa lasteasutuse pedagoogid, kaasates vanemaid. Lasteasutuse õppekava kinnitab direktor pedagoogilise nõukogu ettepanekul, kuulates ära hoolekogu arvamuse.

Puiga lasteaed Siilike õppekava läbinule annab lasteasutus välja koolivalmiduskaardi, milles on kirjeldatud lapse arengu tulemused. Vanem esitab koolivalmiduskaardi kooli, kus laps asub täitma koolikohustust.

Puiga lasteaed Siilike õppekavas esitatakse:

- lasteasutuse liik, eripära ja põhiväärtused
- õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, põhimõtted, sisu ja lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti;
- õppe- ja kasvatustegevuse korraldus (päevakava koostamise põhimõtted, õppe- ja kasvatustegevuse kavandamise perioodi pikkus), sealhulgas suveperioodil;
- lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted, sealhulgas korraldus;
- erivajadustega lapse arengu toetamise põhimõtted, sealhulgas korraldus;
- lapsevanematega koostöö põhimõtted, sealhulgas korraldus;
- õppekava uuendamise ja täiendamise kord.

II. LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA

2.1. Lasteaia liik

Puiga lasteaed Siilike on Võru Vallavalitsuse hallatav koolieelne munitsipaallasteasutus kuni seitsmeaastastele lastele.

Lasteaias töötavad sõime- ja lasteaiarühmad, mis on moodustatud vastavalt vajadusele ja võimalusele. Sõimerühmas on kuni kolmeaastased lapsed

Lasteaiarühmad jagunevad

- 1) kolme- kuni kuueaastased lapsed;
- 2) kuue- kuni seitsmeaastased lapsed ja lapsed, kelle koolikohustuse täitmise alustamine on edasi lükatud.

Rühma registreeritud laste arv on järgmine:

- 1) sõimerühmas kuni 14 last;
- 2) lasteaiarühmas kuni 20 last;
- 3) liitrühmas kuni 18 last.

Lasteasutuse hoolekogu ettepanekul on vallavalitsusel õigus lapse arenguks vajalike tingimuste olemasolu korral suurendada laste arvu sõimerühmas kuni kahe lapse võrra, lasteaiarühmas kuni nelja lapse võrra ning liitrühmas kuni kahe lapse võrra. Otsus tehakse iga sõime-, lasteaia- ja liitrühma kohta eraldi.

Lasteaed on avatud igal tööpäeval kell 7.00 – 18.30, valverühm töötab graafiku alusel õhtul 17.30 – 18.30.

Puiga lasteaia Siilike toimub õppe- ja kasvatustegevus eesti keeles.

2.2. Lasteaia lühikirjeldus ja eripära

Lasteaed avas oma ukse 1967 aasta novembris looduskaunis Puiga külas. Pisikesest kaheühmisest lasteaiaast on arenenud tänapäevase keskkonnaga neljarühmaline koolieelne haridusasutus. Oma nime „Siilike“ sai lasteaed nimekonkursiga 1997. aastal. Rühmade nimed said inspiratsiooni aastaegadest: Sügismammud, Talvejõmmud, Kevadpõnnid ja Suvesellid.

Lasteaia tegevuste läbiviimisel on suur osakaal meid ümbritseval mitmekülgisel looduskeskkonnal. See loob head võimalused õuesõppeks ja sportlikeks tegevusteks. Õppetöö põhineb üldõpetuse põhimõtetel, kasutatakse ka erinevaid aktiivõppe meetodeid. Kuulume Tervist Edendavate Lasteaedade võrgustikku ja oleme liitunud „Kiusamisest vabaks“ programmiga.

III. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID JA PÕHIMÕTTED

3.1. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

Õppe- ja kasvatusprotsessi üldeesmärk on lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodu ja lasteasutuse koostöös. Üldeesmärgist lähtuvalt toetab õppe- ja kasvatustegevus lapse kehalist, vaimset, sotsiaalset ning emotsionaalset arengut, mille tulemusel kujuneb lapsel terviklik ja positiivne minapilt, ümbritseva mõistmine, eetiline käitumine ning algatusvõime, esmased tööharjumused, kehaline aktiivsus ning arenevad mängu-, õpi-, sotsiaalsed ja enesekohased oskused.

Lasteaia põhieesmärgid:

- lapsed on aktiivsed õppijad ja tahavad saada uusi teadmisi;
- lapsed on loovad ja julged oma ideede avaldamisel ning teostamisel;
- lapsed hoolivad kaaslastest, paikkonna kultuurist ja omapärasest loodusest;
- laste arengut toetab lasteaia personal koostöös lastevanematega.

3.2. Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtted

Õppimise käsitluse aluseks on lapsest lähtuv õpetamine ja kasvatamine, kus õppimise allikana nähakse lapse sisemist aktiivsust. Lasteaed korraldab riikliku õppekava alusel õppe- ja kasvatusprotsesse, mis toimuvad:

- mängu kaudu - mäng on lapse põhitegevus, mis toetab isiksuse terviklikku arengut ning võimaldab lapsel omandada mõtlemis- ja probleemilahendamisoskusi, eneseväljendamis- ja suhtlemisoskusi, empaatiavõimet ja iseseisvust
- vastavalt lapse arengule ja individuaalsusele - sest lapsed erinevad oma iseloomuomaduste, võimete kui arengutempo poolest
- integreeritult - õppe- ja kasvatusprotsess on lõimitud erinevate valdkondade ja tegevusliikide kaudu
- tasakaalustatult- luues lastele võimalusi mitmekesiste nähtustega tutvumiseks ja tegutsemiseks erinevates olukordades ja erinevatel viisidel
- paindlikult – kavandamisel lähtutakse lapse arengust ja edasijõudmisest ning tehakse valikuid õppemetoodiliste lahenduste ja tegevuste sisu osas
- koostöös vanematega -arvestades lastevanemate soove, kohalikke olusid, materiaalseid võimalusi
- järjepidevalt - kergemalt raskemale, lähemalt kaugemale, lihtsamalt keerulisema suunas, väärtustades eestlaste rahvusteadvust ja kultuuritraditsioone ning teiste kultuuride eripära.

3.3. Õpikäsitus

Laps õpib oma keskkonnas aktiivselt tegutsedes. Õppides kujundab ta uusi teadmisi, sh oskusi, väärtushinnanguid, hoiakute jm teadmise vorme ning kujundab ümber nende ja olemasolevate teadmiste vahelisi seoseid.

Õppimisel toetume:

- lapse kaasasündinud ja omandatud võimetele
- lapse aktiivsusele ümbritseva maailma tundmaõppimisel
- teiste inimeste hoolivusele ja abile

Laps õpib praktiliselt tegutsedes, olulisel kohal on õppimine mängu, kaaslaste ja teiste inimestega suhtlemise ja ümbruses toimuva jäljendamise kaudu.

Lapse õppimisel peame oluliseks, et

- tegevus tugineb tema huvile ja on vaheldusrikas
- ta saab tegutseda mitmekülgses keskkonnas
- tal on võimalik teha jõukohaseid valikuid ja tegutseda ka ilma täiskasvanute suunamiseta
- talle on kättesaadavad teiste laste ja täiskasvanute nõuanded ja abi.

Õppe- ja kasvatusprotsess arendab lapse suutlikkust rakendada õpitut edaspidises elus. Seega loome tingimused, et laps saaks

- seostada oma teadmisi varasemate kogemustega
- kasutada teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes
- kasvades ja arenedes läheneda korduvalt samadele teadmistele neid järk-järgult süvendades
- arutleda saadud kogemuste, sh õpitu üle.

Loome lapse arengut ja õppimist soodustava keskkonna, mis

- annab lapsele turvatunde ja toetab emotsionaalset heaolu, sh pakkudes eduelamusi
- tagab pedagoogide poolse toe ja küllaldase juhendamise
- pakub erinevaid mängimis- ja harjutamisvõimalusi koos selleks vajalike mängu- ja õppevahenditega
- võimaldab tegutsemist omaette ja koos teistega.

3.4. Õppe- ja kasvatustegevuse sisu

Õppekavas eristatakse üldoskused järgnevalt:

- mänguoskused;
- tunnetus- ja õpioskused;
- sotsiaalsed- ja enesekohased oskused

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade sisusid lõimides.

Valdkonna *Mina ja keskkond* sisu:

- sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, teised rahvused Eestis, lapsed mujal maailmas, üldnimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine;
- looduskeskkond: kodukoha loodus, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele;
- tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus, virtuaalkeskkond.

Valdkonna *Keel ja kõne* sisu:

- keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
- suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
- lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

Valdkonna *Matemaatika* sisu:

- hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
- suurused ja mõõtmine;
- geomeetrilised kujundid.

Valdkonna *Kunst* sisu:

- kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine;
- tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest, kunstist.

Valdkonna *Muusika* sisu:

- laulmine;
- muusika kuulamine;

- muusikalis-rütmiline liikumine;
- pillimäng.

Valdkonna *Liikumine* sisu:

- kehalise kasvatuse alased teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen;
- põhiliikumised;
- liikumismängud;
- erinevad spordialad;
- tants ja rütmika.

IV. ÖPPE-JA KASVATUSTEgevuse KORRALDUS

4.1. Öppeaasta

Lasteasutus korraldab õppe- ja kasvatustegevust õppeaastati. Öppeaasta algab 1. septembril ning kestab 31. augustini. Intensiivse õppe periood jääb vahemikku 01.september – 31.mai.

- 1. juunist – 30. juunini toimub õpitu kordamine ja kinnistamine ning põhirõhk on mängulisel õuetegevusel. Sel ajal on õpetaja vaatleja ja uurija, kes sekkub lapse tegevustesse vajadusel või lapse palvel. Päeva tegevusi kajastatakse iga päev päevikus.
- 1. august – 31.august on kohanemisperiood – uued lapsed harjuvad lasteaiaga, teised elavad pingevabalt toisesse rütmi sisse. Põhitähelepanu on sel ajal mängulisel tegevusel ja sõbralike suhete kujundamisel.

4.2. Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine

Õppe- ja kasvatustegevuse aluseks on:

1) Lasteaia õppekava

Õppekavas on välja toodud õppe-kasvatustegevuse eesmärgid, põhimõtted, sisu, koostöö lapsevanemaga ja lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted. Välja on toodud lapse arengu eeldatavad tulemused valdkondades (mina ja keskkond, keel ja kõne, matemaatika, kunst, muusika) ning üldoskustes. Öppekava on lahutamatu seotud arengukavaga.

2) Lasteaia õppeaasta tegevuskava

Lasteaia õppeaasta tegevuskava on dokument, milles määratletakse lasteasutuse ühe õppeaasta tegevuskava, lähtudes lasteasutuse arengukavast ja õppekavast, õppeaasta üldeesmärkidest ja eelmise õppeaasta sisehindamise tulemustest.

- Tegevuskavas määratletakse arengukava valdkondadest tulenevalt eesmärgid, tegevused, vastutajad ja tähtajad.
- Tegevuskava kinnitab direktor enne õppeaasta algust.
- Tegevuskava täitmise kindlustab direktor.
- Tegevuskava säilitatakse viis aastat.

3) Rühma õppeaasta tegevuskava

Rühma tegevuskava on üheks aastaks koostatud tegevuse kava, mille koostamisel lähtutakse laste eripäradest, eelmise perioodi eesmärkide analüüsist, lasteaia õppekavast ja rühma lastevanemate soovidest ning ettepanekutest.

Rühma õppeaasta tegevuskava koostatakse õppeaasta algul rühmaõpetajate, õpetaja abi ja vanemate (võimalusel) osavõtul. Tegevuskava tutvustatakse lastevanematele sügisesel rühma koosolekul.

Rühma õppeaasta tegevuskavas on kirjas

- Rühma lühitutvustus (laste eripärad, rühma meeskond)
- Öppeaastaks seatud eesmärgid ja põhimõtted
- Öppetgevuse korraldus, planeerimine, meetodika
- Öpetajate poolt kavandatud üritused lastele (rühma üritused ja õppekäigid)
- Lapse arengu hindamine (meetodid), individuaalne töö lapsega (anded, tuge vajavad)
- Koostöö lapsevanematega, koostöövestluste planeerimine ja ajakava

4) Rühma päevakava

Päevakava koostamisel lähtutakse lasteaia õppekavast, arvestades koolieelse lasteasutuse riiklikku õppekava nõudeid, lasteaia lahtioleku aega, laste ealisi ja individuaalseid arenguvajadusi ning paikkonna kultuurilist omapära ja rahvatraditsioone.

Päevakava koostab tervishoiutöötaja, mille kinnitab direktor käskkirjaga enne õppeaasta algust.

Rühma päevakava määrab kindlaks laste east lähtuvalt päevarütm, kus vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng, vabategevused ning pedagoogide kavandatud õppe- ja kasvatustegevused.

- päevakava planeerimisel arvestatakse rühma laste keskmist vanust, kus noorematel jäetakse rohkem aega eneseteenindamisele ja mängule ning vähem planeeritakse aega õppetegevustele;
- rühma osalemine muusika- ja liikumistegevustes toimub kokkulepitud tegevusplaani alusel kindlatel nädalapäevadel ja kellaaegadel;
- päevakavas on planeeritud vähemalt üks kord puhkeaeg pealelõunasel ajal koos magamise võimalusega ning õues viibime sõltuvalt ilmastikust 1 – 2 korda;
- erivajadustega ja tervisehäiretega lastele koostab tervishoiutöötaja individuaalse päevakava sobitades seda võimalikul viisil kogu rühma päevakavaga, arvestades lapse vaimse ja füüsilise koormuse taluvust; erivajadusega lapsele võimaldatakse uneaega vastavalt vajadusele;
- laste lasteasutusse toomine ja sealt koju viimine ei tohi segada une- ega söögiaega ning planeeritud õppe- ja kasvatustegevusi;
- päevakava on nähtav rühma lastevanemate infostendil, lasteaia kodulehel.

5) Rühma nädala töökava (koostatakse www.eliis.ee keskkonnas)

Õppe- ja kasvatustegevuse korraldamine toimub nädala kaupa. Nädala planeerimisel on aluseks valdkondade ja üldoskuste eeldatavad tulemused vanuseti. Nende tulemuste saavutamiseks planeeritakse mängulisi õppe- ja kasvatustegevusi, mis viiakse läbi üksteisega lõimitult.

- Planeerimine toimub jooksvalt, arvestades laste soove ja arvamusi ning lapse arengu eeldatavaid tulemusi.
- Valdkond „Mina ja keskkond“ annab nädala temaatika. Nädala teemad on seotud rahvatraditsiooni tähtpäevade, ilmastiku, pühade ja muu ümbritseva elu sündmustega ning eelkõige kodukoha inimeste, looduse ja asutustega.
- Valdkondade eristamine on oluline vaid planeerimisel. Tegevusi korraldades valdkondi ei eristata. Esitatakse kavandatava perioodi eesmärgid, temaatika, õppesisu ja tegevused.
- Erivanuseliste laste rühmades toimub osa tegevusi kahes vanuserühmas ja kavandamisel leitakse ainevaldkondades ühine või lähedane teema ning püstitatakse vanusele vastavad eesmärgid.
- Tegevuse kestus ei ole reglementeeritud, üks tegevus läheb sujuvalt üle teiseks.
- Õppe- ja kasvatustegevus viiakse läbi esteetilises ja turvalises ning üksi ja ühistegevusi võimaldavas keskkonnas. Õpitavaga (objektid, nähtused) tutvutakse loomulikus keskkonnas.
- Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine on paindlik ja võimaldab õpetajal vajadusel teha plaanidesse muudatusi.
- Nädala töökava koostatakse www.eliis.ee keskkonnas ja on nähtav vanematele alates esmaspäevast.
- Iga päev täidavad pedagoogid e-päevikut vastavalt kehtestatud nõuetele.
- Nädala kokkuvõtte, mis sisaldab antud eesmärkide täitmist ja kogu nädala tulemuslikkuse hindamist, kantakse e-päevikusse reedel.

6) Muusika ja liikumistegevuste kuuplaanid (koostatakse www.eliis.ee keskkonnas)

Muusika ja liikumistegevused kavandatakse muusika- ja liikumisõpetaja poolt üheks kuuks ning seostatakse rühmade nädalateemadega. Kuuplaanide aluseks on lapse arengu eeldatavad tulemused valdkonnas muusika ja liikumine. Muusika- ja liikumisõpetaja teeb iga päev sissekande e-päevikusse läbiviidud tegevuste kohta.

V. LAPSE ARENGU ANALÜÜSIMISE JA HINDAMISE PÕHIMÕTTED, SEALHULGAS KORRALDUS

Lapse arengu jälgimine aitab:

- näha iga lapse individuaalsust ning oma töös sellega arvestada;
- vältida lastele liiga kergete või raskete ülesannete andmist;
- ennetada võimalike õpiraskuste teket;
- õigeaegselt märgata lapse üld- või eriandekust;
- suunata erivajadustega last õigeaegselt spetsiaalsetele uuringutele;
- välja töötada tegevusplaani, milles on arvestatud laste individuaalsete vajadustega;
- lastega tegelejal analüüsida oma töö tulemuslikkust ja vajadusel muuta oma töömeetodeid.

5.1. Puiga lasteaed Siilike lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted ning korraldus

- Pedagoogiline Nõukogu otsustab, milliseid meetodeid kasutatakse lapse arengu hindamisel. Rühmaõpetaja tutvustab lapsevanemale lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust.
- Lapse arengut jälgivad, hindavad ja teevad kokkuvõtteid rühmaõpetajad, liikumis- ja muusikaõpetaja ning logopeed.
- Lapse arengut hinnatakse temast endast lähtuvalt, mitte teiste lastega võrreldes. Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused, väärtustatakse saavutatut.
- Lapse arengut kajastavad materjalid kogutakse lapse arengumappi (vt õppekava lisad) ja lapsed saavad arengumapi enne kooliminekut koju kaasa.
- Lapse arengu toetamiseks viivad rühma õpetajad vähemalt korra aastas läbi lapsevanemaga koostöövestluse vastavalt Puiga lasteaed Siilike lapse koostöövestluse läbiviimise korrale. Lapsevanemad tutvuvad oma lapse arengumapiga ja saavad teavet oma lapse arenemise kohta.
- Vajadusel koostatakse lapsele individuaalne arenduskava koostöös lapse vanemate, rühmaõpetajate, logopeedi ning liikumis- ja muusikaõpetajaga (vt õppekava lisad).
- Õpetajad säilitavad konfidentsiaalsust (vaatluslehed, õppe- ja kasvatustöö päevik).
- Vähemalt kaks korda aastas mõõdab, kaalub lasteaia tervishoiutöötaja lapsi (selle puudumisel rühmaõpetajad) ja kannab tulemused lapse arengumappi.
- Vastavalt vajadusele koostavad õpetajad iseloomustusi lastega tegelevatele spetsialistidele.
- Õppekava läbinule annab lasteasutus välja koolivalmiduskaardi.

5.2. Meetodid lapse arengu hindamiseks

- Lapse arengu hindamiseks on kohandatud „Arengu jälgimise mäng“ (Jana Rebane, Kristi Kirbits, Reet Varik) ja vaatlusleht sotsiaalsete oskuste omandamise kohta igale vanuserühmale (vt õppekava lisad). Õpetajatel on võimalus kasutada lisaks ka muid lapse arengu jälgimise viise ja need määratletakse igal õppeaastal rühma tegevuskavas. Tegevuskavas planeeritakse ka vaatluste ja lapsevanematega koostöövestluste ajakava. Õppeaasta esimesel Pedagoogilise Nõukogu koosolekul kinnitatakse iga rühma meetodid lapse arengu jälgimiseks.
- Laste füüsilisi oskusi jälgib liikumisõpetaja ja täidab koolivalmiduskaardil füüsilise arengu/üldmootorika osa.

VI. ERIVAJADUSTEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED, SEALHULGAS KORRALDUS

Erivajadusega on laps, kelle võimetest, terviseseisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduse toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas või rühma tegevuskavas. Erivajadusega lapse, sealhulgas andeka lapse arengu toetamine lasteaias on meeskonnatöö.

Õigeaegse sekkumisega ennetatakse käitumis- ja suhtlemisraskusi. Mida varem lapse erivajadusi märgatakse, kirjeldatakse ja arendustööd alustatakse, seda paremad on lapse võimalused toime tulla igapäevaelus ja koolis. Samas ei tohiks erivajadustega laste individuaalne abistamine takistada teiste laste tööd.

Erivajaduse võimalikult varase märkamise ja võimete väljaselgitamise tagavad:

- lapse vaatlus;
- lapse arengu hindamine ja analüüs;
- lapse arengumapi koostamine ja analüüs;
- lapsevanema teavitamine lapse vaatlustulemustest ja tähelepanekutest vahetult ja koostöövestluste käigus;
- soovitusel erialaspetsialisti (eriarst, psühholoog, logopeed, eripedagoog, sotsiaalpedagoog) konsultatsioonile minekuks;
- vajadusel laiendatud koostöövestlus, millest võtavad lisaks rühmaõpetajatele osa logopeed, direktor ja direktori asetäitja.

Arengulised või keskkonnast tingitud erivajadused:

Muukeelne laps

Põhiülesandeks muukeelsete lastega töös on aidata kaasa lapse maailma tundmaõppimisele teise keele kaudu, toetudes sellele, mis emakeeles on juba omandatud.

Oluline on:

- äratada huvi eesti keele vastu, võimalda kasutada teist keelt igapäevastes suhtlemissituatsioonides;
- motiveerida last keelt õppima;
- kujundada eesti keelele omast hääldust;
- õpetada eesti keele sõnu ja väljendeid läbi mängu ja suhtlemise;
- julgustada last õpitud sõnu ja fraase kasutama;
- kujundada valmidust eesti keeles suhtlemiseks;
- kasutada ilmekat kehakeelt ja miimikat;
- kasutada mitmekesisest esemelis-praktilist tegevust, vaheldust (seoste tekkimine);
- kaasata ja informeerida lapsevanemaid kodu rolli olulisusest lapse keele omandamisprotsessis;

Logopeedilist abi vajav laps

Oluline on:

Rühmaõpetajal:

- jälgida lapse keelelist arengut ning teavitada kahtluse ilmnemisel lasteaias logopeedi;
- pakkuda õige keelekasutusega lapsele eeskujut;
- kasutada lihtsaid lauseid;
- teha koostööd logopeediga.

Logopeedil:

- tuvastada iga-aastase kõneuringu käigus laste kõnearengu eripärad;
- juhendada õpetajaid, kuidas läbi viia individuaalseid kõnearendustegevusi;
- nõustada lapsevanemaid töös lapsega;
- anda vajadusel lapsevanemale soovitusi erialaspetsialisti (eriarst, psühholoog, logopeed, eripedagoog, sotsiaalpedagoog) konsultatsioonile minekuks.

Andekas laps

Oluline on:

- tõsta üldandekuse korral (eelisarenenud on paljud valdkonnad) vastavate õppetegevuste raskusastet ja materjalide keerukust;
- suunata last ise teavet otsima ja seda hiljem kaaslastega jagama;
- soovitada eriandekuse korral (kunstialad, muusika, füüsiline andekus) vastavaid huvialaringe.

Aktiivsus -ja tähelepanuhäirega laps

Oluline on:

- suutlikkus märgata ja soov toetada teistest erinevat last;
- juhendada last individuaalselt, vajadusel luua kõrvaline vaikne töökoht;
- pakkuda lapsele eduelamusi ning jagada rahuliku ja keskendunud käitumise korral positiivset tähelepanu ja kiitust;
- luua rühmas rahulik ja turvaline õhkkond;
- piirata rahunut ja püsimatut käitumist sellele mitte liigse tähelepanu pööramisega;
- määrata konkreetsetele ülesannetele täpne aeg, et aidata lapsel keskenduda ühele või piiratud arvule tegevustele;
- täiendada suulisi juhiseid visuaalsete või kirjalike juhistega;
- teha tihedat koostööd kodu ja lasteaia vahel;
- anda vajadusel lapsevanemale soovitusi erialaspetsialisti (eriarst, psühholoog, logopeed, eripedagoog, sotsiaalpedagoog) konsultatsioonile minekuks.

Käitumishäiretega laps

Oluline on:

- luua rühmas rahulik ja turvaline õhkkond;
- teha kindlaks probleemide ulatus ja põhjused (kas erivajadus või perekonna kasvatusstiil, mittejätkohane õpetamine või mõlemad);
- kehtestada kindlad piirid ja reeglid, mille aluseks on lapse vanus ja rühmameeskonna kokkulepped perekonnaga;
- luua kindlad rutiinid ja korrapärasus lapse igapäevategemistes,
- teha tihedat koostööd koduga ning kehtestada ühtsed reeglid nii kodus kui lasteaias;
- anda vajadusel lapsevanemale soovitusi erialaspetsialisti (eriarst, psühholoog, logopeed, eripedagoog, sotsiaalpedagoog) konsultatsioonile minekuks.

Vasakukäeline laps

Oluline on:

- selgitada välja, kumba kätt laps kasutada eelistab;
- suunata last kasutama paremat kätt;
- paigutada laps laua äärde nii, et söömisel, töötamisel ei segaks lapsed üksteist;
- võimaldada kasutada vasakukäeliste kääre.

Allergiline või diabeeti põdev laps

Oluline on:

- allergilise lapse puhul koostööd kodu, perearsti ja lasteaia vahel, mille käigus koostatakse lapsele individuaalne menüü;
- diabeeti põdeva lapse puhul koostatakse lapsevanema ja lasteaia personali vahel kokkulepe eri olukordades tegutsemiseks.

6.1. Erivajadustega laste abistamise ja arendamise töökorralduslikud tasandid.

Erivajadusega lapse arengu toetamine on meeskonnatöö. Meeskonnatööd koordineerib lasteaia logopeed. Logopeedi puudumisel rühmaõpetaja.

Märkamine ja esialgne toetamine/varajane sekkumine.

- erivajadusega lapse õigeaegne märkamine, ülevaate saamine lapse eripäradest ja võimaliku mahajäämuse või andekuse õigeaegne avastamine;

- erivajaduse määratlemine, mille käigus arutletakse millisel määral erineb lapse arengutase eakaaslaste arengutasemest, millised on konkreetse rühma võimalused ja inimeste (rühmaõpetajate, õpetaja abi) oskused laste erinevusi märgata ja neid arvestada ning erivajaduse iseloomu väljaselgitamine (ajutine või püsiv);
- võimaluste leidmine erivajaduse/probleemi/raskuse ennetamiseks, korrigeerimiseks;
- lapsevanema (-te) kaasamine probleemi lahendamisse;
- arendustööga alustamine /esialgne toetamine/.

Täpsem vajaduste väljaselgitamine

Kui lapse arengu analüüsimise põhjal selgub, et lapse arengutase erineb oluliselt eakohasest tasemest, toimuvad täiendavad uuringud, mille käigus hinnatakse lapse arengutaset täpsemalt:

- kõne- ja keelearengu probleemidega lapsega viiakse läbi kõneuuringud lastaias töötava logopeedi poolt ning vajadusel alustatakse lapsevanema nõusolekul lapsega kõneravi;
- raskemate ja keerulisemate juhtumite puhul kaasatakse erispetsialiste väljapoolt lasteasutust (psühholoog, eripedagoog, eriarstid, perearst, sotsiaalpedagoog jt);
- enne erispetsialistide kaasamist kogutakse vajadusel täpsustavat lisateavet lapse kohta;
- rühmaõpetajate poolt eelnevalt kogutud teave (lapse arengukirjeldus ja/või arengumapp ja/või vaatluskaart) edastatakse lapsevanema vahendusel lisauuringuid tegevale spetsialistile;
- täpsustava hindamise tulemusel selgitatakse välja, mil määral lapse arengutase erineb eakohasest;
- kõik last puudutavad küsitlused, vaatlused, uuringud viiakse läbi ainult lapsevanema nõusolekul.

Lapsevanema nõustamine

- perele ja teistele, kes lapsega tegelevad, antakse ülevaade lapse arengust (vanema nõusolekul) ja toetatakse selles orienteerumist;
- kirjeldatakse võimalikult täpselt lapse arengutaset ja selle erinevust eakohasest;
- arutletakse lapse ning pere vajaduste ja lasteaias olemasolevate võimaluste üle last abistada;
- jätkatakse arendustööd samal või tõhustatud viisil;
- kaasatakse vanemad lapse arengut puudutavasse otsustamis- ja vastutamisprotsessi;
- vajadusel suunatakse erivajadusega laps õppenõustamisele. Nõustamismeeskond konkretiseerib eriabi vormi ja mahu ning suunab vajadusel lapse tema arengust lähtuvalt sobivasse erilasteaeda/rühma;

Lapse arengutasemele vastav õpetus

Kogutud teabe põhjal leitakse erivajadusega lapsele ja perele sobiv sekkumise viis. Arengukeskkonna kujundamisel arvestatakse last uurinud spetsialistide ja/või nõustamismeeskonna soovitusi ning lapsevanemate soove ja arvamusi.

Individualiseerimise võimalusteks on:

- individuaalne lähenemine rühmaõpetajate ja õpetaja-abi poolt ning tegevuste individualiseerimine, õppe-kasvatustegevuse kohandamine erivajadusega lapse jaoks;
- koostöö lasteaija logopeediga (lapse kõne kui peamise suhtlusvahendi kujundamine, arendamine ja vajadusel korrigeerimine);
- koostöö muusikaõpetajaga (huvi äratamine muusika, selle kuulamise ja musitseerimise vastu; mitmekesiste positiivsete muusikaliste impulsside pakkumine loovaks tegevuseks, suhtlemiseks, eneseväljenduseks; rütmi- ja kuulmistaju arendamine);
- koostöö liikumisõpetajaga (liikumisaktiivsuse stimuleerimine ja soodustamine, kinesteetilise ja ruumitaju ning koordineerimise arendamine);
- koostöö tervishoiutöötajaga (regulaarselt tervise kontrollimine; vajadusel esmaabi ja perearstile suunamine, töö allergikutega);
- individuaalse arenduskava (IAK) koostamine koolikohustuse täitmise alguse edasilükkamise saajatele, andekatele ja erivajadustega lastele, kes vajavad süsteemset, pikemaajalist ja puudespetsiifilist sekkumist;
- lapsevanemate pedagoogilis- psühholoogiline nõustamine ja juhendamine ning julgustamine oma lapsega teadlikult tegutsema.

Individuaalne arenduskava

Individuaalne arenduskava (edaspidi IAK) on kirjalik dokument, mis määrab kindlaks lapse arengulisi erivajadusi arvestava õppe individuaalsed eesmärgid ja eriabi teenused, mis on vajalikud õppe-eesmärkide saavutamiseks.

Individuaalne arenduskava koostatakse arenguvaldkondade kaupa:

- motorika;
- kognitiivsed oskused;
- kommunikatiivsed oskused;
- sotsiaalsed pädevused;
- eneseteenindus.

IAK koostatakse lapsele neis valdkondades, mille arengutase erineb eeldatavast eakohasest arengust ning selle koostamisel osalevad kõik lapsega tegelevad erialaspetsialistid (rühma-, liikumis- ja muusikaõpetaja, logopeed, juhtkond) ja vanemad.

Individuaalse arenduskava rakendamisel on neli etappi:

- Lapse arengutaseme esialgne arengu analüüsimine. Konsulteerimine vajadusel erispetsialistidega (psühholoog, perearst, eriarstid).
- Lühi- ja pikaajaliste eesmärkide püstitamine lapse arendamiseks. Individuaalse arenduskava koostamine konkreetseks perioodiks.
- Õpetamine ja arendamine ning oluliste muutuste fikseerimine lapse arengumapis.
- Hinnangu andmine lapse saavutustele ja sellele vastavalt individuaalse arenduskava korrigeerimine.

IAK rakendamisel peavad osalema kolm osapoolt: laps, IAK meeskond ja lapsevanemad. Lapsevanema keeldumisel ja huvi puudumisel jääb lapse arengu toetamise eesmärgiga koostatud IAK osaliselt täidetuks. Rühmaõpetajad jätkavad lapse toetamiseks esile toodud valdkondadega individuaalset tööd.

Hinnangu andmise aluseks on individuaalse arenduskava tulemuste analüüs. Sõltuvalt sellest, kas eesmärkides püstitatu on omandatud täielikult, pole omandatud või on omandatud osaliselt, loetakse arenduskava täidetuks või osaliselt täidetuks. Kui täitmata on jäänud olulisi eesmärke või mitmed eesmärgid on osaliselt täidetud, siis tuleb antud IAK-d analüüsida, muuta, täiendada ja edasi arendada. Kui eesmärkide realiseerimise tulemused on positiivsed, loetakse IAK täidetuks.

Puiga lasteaias Siilike, kui tavalasteaia, võimaldatakse erivajadusega lapsele kõneravi, individuaalset lähenemist ja koostööd omavalitsusega tugiisikut. Töö põhimõtteks on arendada eelkõige seda, milleks lapsel on eeldusi, tema tugevaid külgi, et seeläbi saavutada maksimaalne areng ja eduelamus.

Õppekava määratleb erivajadusega lapsega tehtava töö suunad ja põhisisu, kuid ei määra jäigalt kindlaks tööviise ega meetodeid õpetajate jaoks ning jätab võimaluse rühmale (õpetajale) ise välja töötada sobivad lahendused konkreetse lapse jaoks.

VII. LAPSEVANEMATEGA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED, SEALHULGAS KORRALDUS

Eesti Vabariigi haridusseaduse § 24 kohaselt omandatakse alusharidus põhiliselt kodus ning selle eest vastutavad vanemad või neid asendavad isikud. Perekondlikku kasvatust toetavad ja täiendavad koolieelsed lasteasutused.

Koostöö esmaseks oluliseks tunnuseks on toimiv rühmatasandi meeskond, kes arvestab lapsevanemate arvamuste ja soovidega ning suhtleb nendega usalduslikult ja mõistvalt. Seetõttu väärtustame oma lasteaia head meeskonnatöid ja lähtume rühma meeskondade moodustamisel töötajate koostöövestluste tulemustest. Lisaks eelnevale peame oluliseks lasteaia töökorraldust, lasteaia hinnatud väärtusi ning personali ametialaseid oskusi.

Lasteaia tutvustamine lapsevanematele toimub:

- uue lapse päeva kaudu - toimub meeskondade ja rühma tutvustamine, lasteaeda tuleku planeerimine, esmaste nõuannete jagamine
- infovoldik „Meelespea lapsevanemale“ annab ülevaate lasteaia elu-olust
- lasteaia kodulehekülje kaudu - koduleheküljel on esitatud lasteaia missioon, visioon, lasteaia dokumentatsioon, lasteaia meeskond, õppekava lühitutvustus ja pildigalerii lasteaia tegevustest, uudiste nurk ja õpetaja soovitude nurk
- lasteaia kodukorra kaudu - toimub lastevanemate kurssi viimine lasteaia töökorraldusega, tutvustatakse kodukorra põhimõtteid;
- koostööpartnerite kaudu - lapsed esinevad Võru valla ja linna poolt kavandatud üritustel

Hindamisalane koostöö lapsevanematega toimub:

- juhtkonna poolt väljatöötatud tagasisideankeetide kaudu - selgitatakse välja lapsevanemate ootused lasteaiale ja rahulolu lasteaiaiga
- koostöövestluste kaudu - positiivses miljöös saavutatakse ühised kokkulepped lapse edasiseks heaks käekäiguks ja arenguks, lähtepunktiks lapse tugevused
- kodulehekülje kaudu - igal lapsevanemal võimalus anonüümselt avaldada arvamust lasteaia toimuvast
- vestluste kaudu - igapäevast infovahetust väärtustatakse ja seda rakendatakse töös
- hoolekogu kaudu - hoolekogul on iseseisev roll oma tegevuse kavandamisel ja koordineerimisel

Pedagoogiline koostöö lapsevanematega toimub:

- nädalaplani kaudu - rühma stendile ja ELIISI on iga nädala esmaspäeval välja pandud lapsevanematele tutvumiseks nädalaplaan, et toetada vanemaid lapse arendamisel ja õpetamisel
- infostendide kaudu - lastevanematele edastatavat infot vahetatakse stendidel pidevalt ja juhatakse lapsevanemate tähelepanu info muutumisele, info on lapsevanemale soovitusliku iseloomuga
- lastevanemate koosolekute kaudu - tutvustatakse lastevanematele õppeaasta põhimõtteid, eesmärgi ja tegevuste kavandamise ja läbiviimise põhimõtteid, tehakse kokkuvõtted õppeaastast
- rühma tegevuskava koostamise kaudu - rühma tegevuskava koostamisel arvestatakse lastevanemate soovide ja ettepanekutega
- näituste kaudu - iga rühm leiab õppeaasta alguses variandi, kuidas tutvustada lastevanematele lasteaia tehtavaid töid
- ürituste kaudu - ürituse kavandamisel ja läbiviimisel mõeldakse lapsevanema aktiivse osaluse ja rolli üle, väärtustatakse iga rühma panust ühisürituste korraldamisel
- igapäevatöösse kaasamise kaudu - võimaldatakse lastevanematel osaleda igapäevatöös, asendades näit. ülemajalisel koolitusel olevaid õpetajaid või õpetaja abisid

Lastevanemate nõustamine:

- Vestlused vastavalt vajadusele
- Loengud vastava probleemi käsitlemisega, et vanemal oleks lihtsam leida probleemile lahendust

- Individuaalsed vestlused otsimaks probleemidele sobivaid lahendusi ja võimalusi
- Logopeediline nõustamine
- Koolivalmiduse nõustamine – koostöö Puiga Põhikooli algklassi õpetajaga
- Suunava kirjanduse pakkumine
- Erivajadusega lapse suunamine nõustamisele

Koostöös lasteaiaga õpivad vanemad:

- Nägema oma last suhetes teistega
- Rohkem mõistma lapse arengut
- Tundma ja austama õpetajat
- Suhtlema teiste vanematega
- Saama kindlaid ja usaldatavaid teadmisi lapse arenemisest ja tervisest.

Koostöös vanematega õpivad õpetajad:

- Hindama ja austama vanemaid kui lapse põhilisi kasvatusprotsessi suunajaid
- Nägema vanemate ootusi ja oskusi
- Motiveerima ja suunama lapsi.

Õppeaasta algul valivad iga rühma lapsevanemad ühe liikme lasteaija hoolekogusse. Hoolekogu koosolekud toimuvad vastavalt hoolekogu tööplaanile.

VIII. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

- Puiga Lasteaed Siilike õppekava on dokument, mis on pidevas arengisprotsessis ja seda täiendatakse sisehindamise tulemustest lähtuvalt.
- Õppekava vaadatakse üle pedagoogilises nõukogus vajadusel. Õppekava parandus- ja muudatusettepanekuid võivad esitada kõik pedagoogilise nõukogu ja hoolekogu liikmed.
- Hoolekogule ja pedagoogilisele nõukogule tutvustatakse õppekavasse kavandatavaid muudatusi.
- Õppekava kinnitab direktor pedagoogilise nõukogu ettepanekul, kuulates ära hoolekogu arvamuse.

IX. LASTEAIA ÕPPE-JA KASVATUSTEGEVUSE SISU NING LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED

9.1. Üldoskused

Õppe- ja kasvatustegevuste sisu toetub laste üldoskuste ja valdkondade oskuste arengu toetamisele.

Üldoskused on lapse arengut iseloomustavad suutlikkused. Lapse areng võib individuaalselt suuresti varieeruda.

Õppekavas eristatakse: mänguoskused, tunnetus- ja õpioskused, sotsiaalsed- ja enesekohased oskused.

Üldoskuste kasutusviisid on järgmised:

- aitavad seada eesmäärke
- on õppe- ja kasvatustegevuste valiku aluseks
- aitavad hinnata õpisisu eakohasust
- toetab lapse võimete mitmekülgset arendamist
- lapse arengu hindamise abivahend

Mänguoskused

- Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

Tunnetus- ja õpioskused

- Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni.
- Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

- Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavad ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.
- Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

9.1.1. Eeldatavad mänguoskused

MÄNGU LIIK	2-3 AASTASED	3-4 AASTASED	4-5 AASTASED	5-6 AASTASED	6-7 AASTASED
ROLLIMÄNG	<ol style="list-style-type: none"> 1. Matkib ümbritsevate inimeste tegevust ja käitumist. 2. Seostab argiolukordi väljamõeldud olukordadega. 3. Tegevus on suunatud mängijale endale. 4. Eelistab koosmängu täiskasvanuga. 5. Esikohal on tegevused mänguasjadega. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Võtab endale täiskasvanud rolli nimetamata end rolli nimetusega. 2. Eelistab mängu, kus on põnevad vahendid. 3. Üksi- ja koosmäng on tihedalt seotud. 4. Räägib eri rolle mängides erineva hääletooni ja ilmekusega. 5. Kasutab asendusmänguasju. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Võtab endale täiskasvanud rolli, nimetades end rolli nimetusega. 2. Laps suudab mängida mitme lapsega koos kestvamalt ja tihedalt seotud. 3. Üksi- ja koosmäng on tihedalt seotud. 4. Kasutab mängudes looduslikku materjali. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lapsed lepivad kokku rollides. 2. Loovad mängukeskkonna, valides vajalikud vahendid. 3. Meisterdavad puuduvad mänguvahendid. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Suudab ennast lodusalt ja selge sõnaga väljendada. 2. Täidab mängudes erinevaid rolle. 3. Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid. 4. Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele.
LAVASTUSMÄNG	<ol style="list-style-type: none"> 1. Matkib rollile iseloomulikku liikumist, miimikat ja kõnet. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Matkib rollile iseloomulikku liikumist, miimikat ja kõnet ning ütleb kergemaid lauseid. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Matkib tegelaskujude käitumist iseseisvalt. 2. Tunneb huvi lavastusmängude eri liikide vastu (näpu-, laua-, varjuteatri). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Väljendab tegelaskujude emotsioone. 2. Lavastab omaloomingulisi süžeesid. 3. Kasutab loovalt käpiknukke, dekoratsioone. 4. Ehitavad vajalikud dekoratsioonid. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu. 2. Mängib tuttavaid lavastusmänge iseseisvalt.
EHITUSMÄNG	<ol style="list-style-type: none"> 1. Veab klotse ühest kohast teise. 2. Ehitab torne ja lükib rõngaid. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tekib mõtestatud süžeeiline tegevus. 2. Peegeldab muljeid tegelikkusest. 3. Suudab kaaslastega jagada materjali, 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kujutab nähtut iseseisvalt. 2. Plaanib mida ja kuidas. 3. Hakkab huvituma töö tulemustest. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ehitab plaani järgi. 2. Kasutab ehitusmaterjali otstarbekalt. 3. Laps jäljendab mängus täpselt 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma. 2. Rakendab mängudes loovalt oma kogemusi,

	<p>3. Topib erineva suurusega asju üksteise sisse. 4. Lõbustab end ehitatu ümberlukkamisega.</p>	<p>kooskõlastada tegevusi ja saavutada ühist tulemust.</p>	<p>4. Ehitused on vastupidavamad.</p>	<p>täiskasvanute ehitustegevusi, jagades omavahel kohustusi. 4. Kasutavad ehitamisel erinevaid materjale (liiv, lumi, puumaterjal, oksad, sammal, vesi, kivikesed).</p>	<p>teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast.</p>
<p>ÕPPEMÄNG</p>	<p>1. Nimetab ja kirjeldab esemeid suuruse, värvuse ja vormi järgi. 2. Sooritab ülesandeid koos aktiivse liikumise ja tegutsemisega. 3. Õpib meeltega tunnetamise kaudu.</p>	<p>1. Oskab iseseisvalt mängida lauamänge. 2. Võrdleb esemete tunnuseid. 3. Tunneb mõningaid materjale.</p>	<p>1. Võrdleb oma käitumist teistega. 2. Kirjeldab esemeid ja nende omadusi. 3. Suudab kirjeldada esemeid ka mälu järgi.</p>	<p>1. Laps kasutab saadud teadmisi õppemängus. 2. Suudab kestvalt koos mängida, püstitavad eesmärgid ja lõpetavad mängu. 3. Märkab esemete erinevusi, võrdleb, oskab teha üldistusi. 4. Koostab lühikesi jutustusi mänguasjadest, mõtlevad välja mõistatusi, mängu.</p>	<p>1. Järgib mängureegleid. 2. Oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada. 3. Tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus.</p>

9.1.2. Eeldatavad tunnetus- ja õpioskused

Teise aluaasta lõpuks	Kolmanda eluaasta lõpuks	Neljanda eluaasta lõpuks	Viienda eluaasta lõpuks	Kuuenda eluaasta lõpuks	Seitsmenda eluaasta lõpuks
<p>1. Hangib ümbrusest aktiivselt infot ning loob selle hankimiseks ise uusi võimalusi. Keskkonnast tuleva info hulka tasakaalustab, reguleerib ja organiseerib lapse jaoks täiskasvanu</p> <p>2. Keskendub lühikeseks ajaks ühele tegevusele, silmatorkavale stiimulile või omadusele; sõnalise juhendamise ja suunamise korral on ta püsivam.</p> <p>3. Tegutseb teistega kõrvuti ja osaleb ühistegevuses vahelduvas vormis.</p> <p>4. Mängib teiste lastega lihtsamaid igapäevaseid olukordi ja tegevusi kajastavaid rollivahetusega mängu.</p> <p>5. Loob tegevuse kaudu seoseid kõnega; sõnad ja objektid saavad tema</p>	<p>1. Leiab tegutsemisajendi, plaanib ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga; täiskasvanu suunab lapse tegevust kõne kaudu.</p> <p>2. Plaanib osaliselt oma käitumist ja tegevust iseendale suunatud kõne vahendusel.</p> <p>3. Keskendub tegevusele lühikeseks ajaks, tema tähelepanu ei ole veel püsiv.</p> <p>4. Tegeleb vahetult nii konkreetsete asjadega kui ka neid kujutavate sümbolitega.</p> <p>5. Kordab ja jäljendab varasemaid kogemusi ning mälu pilte nii konstruktiivses mängus kui ka lihtsas rollimängus.</p> <p>6. Mängib mõnda aega koos teistega ja järgib lihtsamaid reegleid.</p> <p>7. On omandanud sõnavara, mis</p>	<p>1. Oskab osaliselt oma tegevusi plaanida ja organiseerida ning tegutseb iseseisvalt otsese juhendamise toel, kuid autoriteetide toel.</p> <p>2. Plaanib minakeskse kõne abil oma tegevust ja lahendab probleeme.</p> <p>3. Hangib tänu keeleoskusele uut teavet; tema kõne toetub mälule ning sõltub sellest, kellega ja mis olukorras ta koos on.</p> <p>4. Saab aru mõistatustest ja lihtsamatest piltlikest võrdlustest.</p> <p>5. Järgib lihtsaid reegleid.</p> <p>6. Huvitub võistlusmängudest ja tahab olla edukas.</p> <p>7. Osaleb ühistegevuses ning teeb koostööd teiste lastega; konstrueerib, osaleb rolli- ja</p>	<p>1. Tegutseb lühikest aega iseseisvalt, kuid tegutsemiskindluse saavutamiseks vajab veel täiskasvanu abi.</p> <p>2. Reguleerib oma käitumist ja emotsioone täiskasvanu abiga, hakkab oma tegevust planeerides ja korraldades kasutama sisekõnet.</p> <p>3. Tegutseb koos teistega; teda motiveerivad tegevused eakaaslastega.</p> <p>4. Tema keeleline areng võimaldab lahendada ülesandeid ja probleeme ning saavutada kokkuleppeid.</p> <p>5. Konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi, kasutades nii sümboleid, kujutlusi kui</p>	<p>1. Plaanib oma igapäevategevusi, seab eesmärgid ning üritab alustatud tegevused lõpetada.</p> <p>2. Suudab keskenduda tegevusele vähemalt 20-30 minutiks.</p> <p>3. Kasutab kujutlusi luues ja tegevusi planeerides sisekõnet.</p> <p>4. Kasutab kõnet info saamiseks, tegelikkuse adumiseks ning uute teadmiste omandamiseks.</p> <p>5. Järgib ühistegevustes reegleid ja suudab neid selgitada.</p> <p>6. Kasutab sidusat kõnet, tema dialoog on suunatud rohkem iseendale.</p> <p>7. Osaleb aktiivselt käelistes ja loovtegevustes.</p> <p>8. Saab aru asjade suhetest ja omadustest ning ajalis-ruumilisest järjestusest.</p>	<p>1. Organiseerib ja plaanib oma igapäevaseid tegevusi ja tuttavat keskkonda, seab eesmärgid, üritab redutseda sihipäraselt ning lõpetab alustatud tegevused.</p> <p>2. Suudab reguleerida oma emotsioone ja käitumist, kasutades selleks kõnet nii aktiveerivas kui ka pidurdavas rollis.</p> <p>3. Toetub tegutsedes oma tegevusele antavale tagasisidele, eakaaslaste hinnangutele ja võrdlusele teistega.</p> <p>4. Keskendub korraka mitmele tegevusele või stiimulile ning on suuteline kestvamaks tahtepingutuseks.</p> <p>5. Seab uudsetes olukordades täiskasvanu sõnalise juhendamise järgi</p>

<p>jaoks mõiste tähenduse.</p> <p>6. Suhtleb valdavalt 1-2 sõnaliste lausetega nii mängus kui ka igapäevategevustes peamiselt tuttava täiskasvanuga ning kasutab mitteverbaalseid suhtlusvahendeid (osutamine, miimika).</p> <p>7. Räägib ja saab aru üksnes sellest, mida ta tajub.</p> <p>8. Tunneb huvi raamatute vastu ning mõistab lihtsaid realistlikke jutukesi, mis seostuvad tema enda kogemustega.</p> <p>9. Tunnetab keskkonna mõju, avastab seoseid oma tegevuse ja selle tagajärje vahel, lihtsamaid põhjuse-tagajärje suhteid ning saab aru kuuluvusest ja erisusest.</p> <p>10. Sobitab erinevaid materjale ja esemeid.</p> <p>11. Rühmitab ühe nähtava omaduse järgi.</p>	<p>võimaldab tal ennast väljendada.</p> <p>8. Osaleb dialoogis.</p> <p>9. Jälgib lihtsaid lookesi ja eristab kogemusele tuginedes realistlikke sündmusi väljamõeldud lugudest.</p> <p>10. Mõistab osaliselt lihtsamat kõnet ka ilma toetava vihjeta ning saab aru lihtsamatest üle kantud tähendustest.</p> <p>11. Rühmitab asju ja esemeid ühe või mitme tajutava omaduse või nimetuse järgi.</p> <p>12. Tal on ettekujutus arvumõistest ja värvuste nimetustest.</p> <p>13. Leiab võrdluse alusel asjades ühiseid erinevaid jooni ning nendevahelisi seoseid; kasutab info hankimiseks keelt.</p> <p>14. Tema ettekujutus oma teadmistest ja oskustest on ebarealistlik.</p> <p>15. Omandab uusi seoseid, mõisteid ja</p>	<p>võistlusmängudes ning loovtegevustes.</p> <p>8. Liigitab lihtsamate üldmõistete või mitme tunnuse järgi; keskendub tegutsedes mitmele nähtavale ja eristavale tunnusele ning jaotab oma tähelepanu.</p> <p>9. Saab aru arvumõistest; huvitub tähtedest.</p> <p>10. Omandab uusi teadmisi praktiliste olukordade, kogetud emotsioonide, kujutluste ja kõne kaudu.</p>	<p>ka reaalseid esemeid ja objekte.</p> <p>6. Osaleb erinevates mänguliikides ja loovtegevustes.</p> <p>7. Räägib esemetest, mis pole kohal, ja olukordadest, mis toimusid minevikus või leiavad aset tulevikus, ning fantaseerib.</p> <p>8. Keskendub huvipakkuvale tegevusele mõnikümme minutit.</p> <p>9. Oskab vaadelda ning määrata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid.</p> <p>10. Eristab rühmi ja oskab neid võrrelda ning saab aru lihtsamate mõistete kuuluvusest, alluvusest ja üldistusastmest.</p> <p>11. Tal on ettekujutus numbritest, tähtedest ja sümbolitest.</p> <p>12. Omandab teadmisi kogemuste ja kõne kaudu, tegutseb aktiivselt ning lahendab probleeme.</p>	<p>9. Kasutab teadmisi igapäevastes situatsioonides, nii uudes kui ka sarnases olukorras.</p> <p>10. Kasutab uute teadmiste omandamisel meeldejätmise strateegiaid juhuslikult, teadvustab kordamise vajadust.</p>	<p>eesmärke ning valib tegutsemisstrateegiaid.</p> <p>6. Katsetab, konstrueerib ja uurib, kasutades oma teadmisi ja varasemaid kogemusi uues vormis ning kombinatsioonis.</p> <p>7. Osaleb erinevates mänguliikides, järgib reegleid.</p> <p>8. Liigitab ning tajub esemeid ja sündmusi tervikuna, saab aru nendevahelistest seostest ning suudab olulist teadvustada täiskasvanu abiga.</p> <p>9. Loob uusi seoseid eeskuju, seletuste, kuulamise ja nägemise kaudu.</p> <p>10. Kasutab nii kaemuslik- kujundlikku kui ka verbaalset mõtlemist.</p> <p>11. Kasutab eakaaslastega suheldes arutlevat dialoogi.</p> <p>12. Huvitub sotsiaalsetest suhetest, räägib enam iseendast</p>
---	---	---	---	--	--

<p>12. Omandab uusi seoseid vahetu, korduva ja aktiivse tegutsemise ning käelise tegevuse kaudu. 13. Kasutab omandatud teadmisi, seoseid ja tegevusi samas situatsioonis ning kontekstis, kannab üle lihtsamaid seoseid ning kasutab neid sarnastes ülesannetes ja olukordades.</p>	<p>teadmisi korduva kogemuse, aktiivse tegutsemise ning mudelite järgi õppimise kaudu; vajab oma tegevusele tagasisidet.</p>		<p>13. Kasutab teadmiste omandamisel ja kogetu meenutamisel intuiitiivselt lihtsamaid meeldejätmise viise (mälustrateegiaid).</p>		<p>ning tunneb huvi teiste vastu. 13. Teab ja kasutab tähti, numbreid ja sümboleid, kirjutab etteütlemise järgi lihtsamaid 1-2 silbilisi sõnu ning teeb lihtsamaid matemaatilisi tehteid. 14. Orienteerub oma teadmistes, märkab detaile ja seoseid, kasutab teadmisi uusi ülesandeid lahendades nii uudses kui ka sarnases olukorras, kuid vajab juhendamist ja abi seoste loomisel eelnevaga. 15. Oskab suunamise ja õpetamise korral kasutada lühikest aega õppimisstrateegiaid; tajub oma mälu mahtu ning kordab teadlikult üle meeldejäetavat materjali.</p>
---	--	--	---	--	---

9.1.3. Eeldatavad sotsiaalsed ja enesekohased oskused

Teise eluaasta lõpuks	Kolmanda eluaasta lõpuks	Neljanda eluaasta lõpuks	Viienda eluaasta lõpuks	Kuuenda eluaasta lõpuks	Seitsmenda eluaasta lõpuks
<p>1. Väljendab lihtsaid emotsioone, mis on tugevad ja vahelduvad kiiresti.</p> <p>2. Teadvustab ennast, kasutab osaliselt minavormi, proovib ennast maksma panna ning oskab keelduda ja ei öelda.</p> <p>3. Üritab aru saada teiste inimeste seisukohtadest, kuid tema tajud on enesekesksed.</p> <p>4. Hindab oma oskusi ja suutlikkust paremaks, kui need tegelikult on.</p> <p>5. Teab oma ees ja perekonnanime ja elementaarseid viisakusreegleid ning kasutab neid, kui seda on talle õpetatud.</p> <p>6. Sööb, joob ja riietub lahti valdavalt iseseisvalt ning püsib suurema osa päevast kuiv ja puhas.</p>	<p>1. Saab aru, et inimestel võivad olla tema omadest erinevad tunded ja emotsioonid.</p> <p>2. Tal on osaliselt kujunenud enesetunnetus ja eneseteadvus.</p> <p>3. Väljendab tugevaid emotsioone, oma mina.</p> <p>4. Võib karta tundmatuid ja uusi asju.</p> <p>5. Tahab igapäevastes olukordades valikute üle ise otsustada ning üritab neid ka täide viia.</p> <p>6. Tema enesekindlus on kõikuv, enesekindluse saavutamiseks vajab turvalisust, tunnustust, rutiini ja reegleid.</p> <p>7. Osaleb täiskasvanuga ühistegevustes, teisi lapsi pigem jälgib, tegutseb nendega kõrvuti.</p>	<p>1. Väljendab verbaalselt lihtsamaid emotsioone, oma soove, tahtmisi ja seisukohti ning püüab jõuda kokkuleppele.</p> <p>2. Tahab olla iseseisev, kuid sageli ei ole tal enda suutlikkusest realistlikku ettekujutust.</p> <p>3. Saab hakkama eneseteenindamisega (riietab, sööb, joob iseseisvalt), tal on kujunenud tualetiharjumused.</p> <p>4. Teab oma nime, vanust ja sugu ning märkab soolisi erinevusi.</p> <p>5. Seab endale mõningaid eesmärke ja täidab neid.</p> <p>6. Väärtustab oma saavutusi, ent vajab oma tegevuse tunnustamist ja täiskasvanu tähelepanu.</p>	<p>1. Hakkab mõistma teiste inimeste tundeid ja mõtteid.</p> <p>2. Väljendab oma emotsioone ja räägib nendest.</p> <p>3. Suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt ning orienteerub oma suutlikkuses.</p> <p>4. Suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest.</p> <p>5. On tundlik teiste hinnangute suhtes, need mõjutavad tema enesehinnangut.</p> <p>6. Imiteerib täiskasvanu tegevusi ja rolle, kasutades tema sõnavara ja maneere.</p> <p>7. Eelistab sootüübilisi mängu.</p> <p>8. Naudib rühma kuulumist ja eakaaslaste seltsi ning ühistegevust; teeb eesmärgi saavutamiseks</p>	<p>1. Tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone ja seisukohti ning arvestab neid käitumises ja vestluses.</p> <p>2. Seab endale eesmärke ja üritab neid ellu viia.</p> <p>3. On oma tegevustes orienteeritud tunnustusele, tähelepanule ja emotsionaalsele toetusele.</p> <p>4. Eelistab omasoolisi mängukaaslasi; kujunevad esimesed sõprusuhted.</p> <p>5. Suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita rühmas mängida ning teha koostööd omal viisil.</p> <p>6. Järgib mängudes ja tegevustes reegleid, eriti nende täitmist teiste poolt; oskab reegleid teistele selgitada.</p>	<p>1. Mõistab teiste inimeste tundeid ja nende mitteverbaalseid väljendusi.</p> <p>2. Vastutab rohkem oma tegevuse eest ning räägib oma kavatsustest.</p> <p>3. Suudab oma emotsioone ja käitumist kontrollida, oskab ka teisi arvestada ning suhtub teiste laste tegevusesse sallivamalt.</p> <p>4. Suudab tegutseda iseseisvalt ning sõltub vähem oma vanematest.</p> <p>5. Algatab mängu ja tegevusi.</p> <p>6. Püüab kõigega hakkama saada, on tundlik oma ebaõnnestumise ja teiste hinnangute suhtes; otsib vastastikust mõistmist ja kaasaelamist oma tunnete.</p>

<p>7. Reageerib sõltuvalt situatsioonist ja ümbritsevate inimeste käitumisest. 8. Mõistab selgelt väljendatud keeldu „Ei tohi“, „Ära tee!“ jne. 9. Tunneb huvi teiste laste vastu, jälgib neid ja mängib nendega kõrvuti. 10. Toetub võõrastega suheldes ja enesekindluse saavutamiseks tuttavale täiskasvanule. 11. Matkib täiskasvanu tegevusi, millele saab tagasisidet.</p>	<p>8. Jagab mõnikord oma asju ka teistega, valdavalt on ta siiski omandihoidja. 9. Loob sõprussuhteid nendega, kellega on tihti koos; tegutseb kontakti luues ja säilitades sihipäraselt. 10. Algatab vestlust eri partneritega erinevatel teemadel; tajub, mida teised teavad ja mis on neile uus. 11. Täidab igapäevaelu rutiini. 12. Järgib lihtsamaid sotsiaalseid reegleid ning eeskujudele toetudes jäljendab igapäevaelu rolle ja tegevusi.</p>	<p>7. Püüab vahel teisi abistada ja lohutada; tal on mõningane ettekujutus teiste inimeste tunnetest ja mõtetest. 8. Osaleb lühikest aega ühistegevuses eakaaslastega, kuid eelistab üht mängukaaslast rühmale. 9. Arvestab reegleid mängudes ja tegevustes, mida juhivad autoriteet. 10. Saab aru lihtsamatest seltskonnas käitumise reeglitest ning järgib neid igapäevases suhtluses; püüab täita kodukorra reegleid. 11. Saab aru valetamisest kui taunitavast käitumisest. 12. Huvitub võistlusmängudest ning tahab olla edukas.</p>	<p>koostööd, jagab ja vahetab. 9. Aktseptib reegleid, kogemusi ja muutusi; jälgib reeglite täitmist teiste poolt; kõne areng võimaldab arusaamatusi lahendada verbaalselt. 10. oskab avalikus kohas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.</p>	<p>7. Jälgib sotsiaalset rutiini.</p>	<p>7. Hoolib väiksematest, osutab abi ja küsib seda vajaduse korral ka ise. 8. Loob sõprussuhteid. 9. Järgib rühmas reegleid ning arvestab rühma vajadusi. 10. Talub muutusi ja vanematest eemalolekut, siiski on uues situatsioonis ebakindel ja võib tõmbuda endasse. 11. Arutleb lihtsamate eetiliste probleemide üle ning teeb vahet hea ja halva vahel nii enda kui ka teiste puhul.</p>
---	--	---	---	---------------------------------------	---

9.2. Valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid ja sisu ning lapse arengu eeldatavad tulemused

Lasteaia õppekavas esitatakse õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, sisu, kavandamine ja korraldus ning lapse arengu eeldatavad tulemused järgmistes valdkondades:

- mina ja keskkond
- keel ja kõne
- matemaatika
- kunst
- muusika
- liikumine
- eesti keel kui teine keel

9.2.1. Valdkond Mina ja keskkond

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- väärtustab nii eesti kultuuritraditsioone kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult;
- väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõttemiisi;
- märkab nähtusi ja muutusi looduses.

Valdkond *Mina ja keskkond* sisu:

- sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, teised rahvused Eestis, lapsed mujal maailmas, üldnimelikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine;
- looduskeskkond: kodukoha loodus, muutused looduses, elukeskkond, inimese mõju loodusele;
- tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus, virtuaalkeskkond.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- valitakse valdkonna teematika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust;
- suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid;
- lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;
- suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeltõlge tegema;
- 5) suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

Valdkond MINA JA KESKKOND: lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel

TEEMA	2 AASTANE	3 AASTANE	4 AASTANE	5 AASTANE	6 AASTANE	7 AASTANE
MINA	<p>1. Ütleb vastuseks nime küsimisele oma eesnime.</p> <p>2. Väljendab küsimisel enda äratundmist peeglis või fotol.</p>	<p>1. Ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime.</p> <p>2. Vastab õigesti küsimisele, kas ta on poiss või tüdruk.</p> <p>3. Ütleb vastuseks vanuse küsimisele oma ea või näitab seda sõrmedel.</p>	<p>1. Oskab öelda oma nime, vanuse ja soo.</p>	<p>1. Oskab öelda oma nime, vanuse ja soo.</p>	<p>1. Tutvustab ja kirjeldab iseennast.</p> <p>2. Teab enda kohustusi.</p>	<p>1. Oskab end tutvustada.</p> <p>2. Teab oma kohustusi ja õigusi.</p> <p>3. Kirjeldab enda omadusi ja huve.</p>
PEREKOND JA SUGULASED	<p>1. Nimetab (või osutab) küsimisel oma perekonna liikmeid ja loomi.</p>	<p>1. Nimetab pereliikmeid: ema, isa, õde, vend.</p> <p>2. Teab õdede ja vendade nimesid.</p>	<p>1. Ütleb küsimisel oma vanemate ja õdede vendade eesnimed.</p>	<p>1. Kirjeldab oma perekonda (pereliikmed + onu ja tädi, pereliikmete nimed ja perekonnanimed).</p>	<p>1. Kirjeldab oma perekonda, teab pereliikmete nimesid ja perekonnanimesid.</p>	<p>1. Teab oma pereliikmeid ja lähisugulasi.</p> <p>2. Mõistab, et pered võivad olla erinevad.</p> <p>3. Jutustab oma vanavanematest.</p>
KODU		<p>1. Vastab küsimustele oma kodu ja pereliikmete kohta.</p>	<p>1. Nimetab oma kodu asukoha: linnas, maal.</p> <p>2. Nimetab pereliikmete koduseid tegevusi.</p>	<p>1. Kirjeldab oma kodu: eramu, korter, talumaja.</p> <p>2. Nimetab kodu asukoha: linnas (tänav, linn), maal (talukoha nimi).</p> <p>3. Kirjeldab pereliikmete koduseid tegevusi ja nimetab oma kohustusi nende hulgas.</p>	<p>1. Kirjeldab oma kodu.</p> <p>2. Nimetab oma kodu asukoha: linnas(tänav, linn), maal(talukoha nimi, küla).</p> <p>3. Ütleb küsimisel oma koduse aadressi.</p>	<p>1. Oskab kirjeldada oma kodu ja kodukohta.</p> <p>2. Teab kodust aadressi ja telefoni.</p>

LASTEAEED	<ol style="list-style-type: none"> 1. Osutab oma lasteaiale, mängukaaslastele, õpetajatele. 2. Osutab või kirjeldab, kus on rühma mängu-, magamis- ja söögikoht ning pesemisruum ja WC. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab nimetada oma rühma nime 2. Suudab leida oma koha rühmas (kapp, voodi käterätik) 3. Nimetab rühmas olevaid esemeid. 4. Ütleb küsimise korral kaaslaste, õpetaja ja õp. abi nime. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab nimetada oma rühma nime, rühmakaaslaste ja õpetajate ning õpetaja abi nimesid. 2. Oskab kirjeldada mänguvõimalusi rühmas. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab oma lasteaia nime. 2. Oskab kirjeldada oma tegemisi ja mängu. 3. Teab nimetada lasteaiatöötajaid ja nende tegevusi. 4. Teab oma, võõra ja ühise tähendust. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab lasteaia nime. 2. Kirjeldab oma tegevusi ja mängu. 3. Teab lasteaiatöötajaid ja nende nimesid. 4. Teab rühmareegleid. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teab lasteaia aadressi. 2. Nimetab erinevaid ameteid lasteaia ja nende vajalikkust. 3. Kirjeldab lasteaia kodukorda ning teab rühmareegleid ja traditsioone.
KOOL						<ol style="list-style-type: none"> 1. Teab kooli kui õppimise kohta. 2. Oskab kirjeldada, mille poolest lasteaed koolist erineb.
AMETID, ELUKUTSED, TÖÖD	<ol style="list-style-type: none"> 1. Matkib täiskasvanu eeskujul enimtuntud elukutsete tegevust (nt kokk teeb süüa, arst ravib). 2. Matkib lihtsaid töövõtteid (nt nuku toitmine). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab pereliikmete koduseid toimetusi. 2. Matkib lihtsaid töövõtteid. 3. Asetab töövahendid kokkulepitud kohta. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab pereliikmete koduseid toimetusi. 2. Nimetab küsimisel erinevaid elukutseid nende tegevuse alusel (nt pagar küpsetab saia, arst ravib haiget). 3. Korrastab enne uue tegevuse alustamist eelneva koha. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab nimetada vanemate ameteid. 2. Kirjeldab üldtuntud elukutseid oma kodukohas. 3. Loetleb enimtuntud elukutsete juurde kuuluvaid töövahendeid. 4. Põhjendab mängu- või töökoha korrastamise vajadust. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab nimetada pereliikmete elukutseid. 2. Selgitab vestluses enimtuntud ametite(arst, tuletõrjuja, õpetaja jne.) vajalikkust. 3. Osaleb oma mängu- ja töökoha korrastamisel. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab nimetada pereliikmete elukutseid ja ameteid. 2. Teab ja oskab kirjeldada erinevaid elukutseid ning nende vajalikkust. 3. Mõistab töö ja vastutuse tähtsust. 4. Soovib osaleda jõukohastes kodutöodes. 5. Selgitab raha otstarvet.

<p>KODUMAA, TEISED RAHVUSED EESTIS</p>		<p>1. Osaleb jõukohasel viisil vanemate laste ja täiskasvanute tegevuses kodumaale tähtsatel päevadel (ruumide kaunistamine, laulude laulmine, peoriiede kandmine jm). 2. Leiab Eesti lippu nähes erinevate värvide seast Eesti lipu värvid.</p>	<p>1. Nimetab riigi nime, kus ta elab.</p>	<p>1. Teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid. 2. Oskab nimetada sündmusi, mille puhul heisatakse riigilipp. 3. Oskab nimetada erinevaid rahvusi oma rühmas ja kodukohas.</p>	<p>1. Kirjeldab oma kodukohta(kodu, pere, loomad, naabrid). 2. Kirjeldab, mida koduvalla/linna lipul on kujutatud. 3. Nimetab Eesti rahvuslinna ja – lille. 4. Nimetab 2-3 erinevat rahvust ja keelt.</p>	<p>1. Nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi). 2. Teab koduvalla /-linna sümboleid. 3. Oskab Eesti kaardil näidata oma kodukohta. 4. Teab Eesti Vabariigi presidenti nime. 5. Oskab nimetada teisi rahvusi ja keeli ning teab nende kombeid ja traditsioone. 6. Suhtleb teisest rahvusest lastega. 7. Teab ja nimetab Eesti lähinaabreid (Läti, Soome, Rootsi, Venemaa).</p>
<p>TÄHTPÄEVAD; PÜHAD JA KOMBED</p>	<p>1. Leiab täiskasvanu juhendamisel teiste esemete seast Eesti lipu. 2. Täidab täiskasvanu eeskujul lihtsamaid rahvakombeid (nt vastlaliu laskmine).</p>	<p>1. Räägib oma sünnipäevast (kuidas tähistatakse). 2. Nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi.</p>	<p>1. Laps nimetab tähtpäevi oma peres. 2. Laps nimetab Eesti rahvakalendri tähtpäevi, millel ta on osalenud (nt kadripäev, mardipäev, vastlapäev).</p>	<p>1. Kirjeldab tähtpäevi peres. 2. Oskab kirjeldada tuntumaid rahvakombeid (vastlapäev, mardipäev) ja nendega seotud tegevusi.</p>	<p>1. Kirjeldab tuntumate rahvakalendri tähtpäevadega seotud kombeid. 2. Nimetab Eesti rahvustoite, mida ta on ise söönud(nt. kama,</p>	<p>1. Teab eesti rahva traditsioone ja kombeid. 2. Teab tähtpäevi ja nende tähistamise vajalikkust (tarkusepäev, emakeelepäev,</p>

					hapukapsad, verivorst).	lastekaitsepäev, sõbrapäev jm). 3. Oskab kirjeldada tähtpäevade tähistamist oma lasteaia või kodus (kolmekuningapäev, volbripäev, jaanipäev, hingedepäev jm). 4. Oskab nimetada riiklikke pühi ja nendega seotud traditsioone (riigi aastapäev, võidupüha).
ÜLDINIMLIKUD VÄÄRTUSED JA ÜLD-TUNNUSTATUD KÄITUMISREEGLID	<p>1. Täiskasvanu meeldetuletamisel järgib kokkulepitud reegleid (nt räägime vaigse häälega).</p> <p>2. Täiskasvanu meeldetuletamisel jätab ära minnes hüvasti (nt lehvitab).</p> <p>3. Mõistab endale suunatud keeldude tähendust, muutes täiskasvanu juuresolekul neile vastavalt oma käitumist (loobudes</p>	<p>1. Teab mõiste hea ja paha tähendust.</p> <p>2. Meeldetuletamise korral tervitab, jätab hüvasti, palub ja tänab.</p>	<p>1. Selgitab kuuldud muinasjutu tegelaste käitumise põhjal „hea” ja „halva” tähendust.</p> <p>2. Järgib kokkulepitud rühmareegleid.</p>	<p>1. Teab mõistete õige ja vale tähendust.</p> <p>2. Teab üldtuntud viisakusreeglid.</p> <p>3. Tunneb ja järgib lauakombeid.</p>	<p>1. Mõtleb koos õpetajaga välja ühised rühmareeglid.</p> <p>2. Põhjendab viisakusreeglite järgimise vajadust.</p> <p>3. Järgib üldtuntud käitumis- ja viisakusreeglid.</p> <p>4. Järgib lauakombeid.</p>	<p>1. Teab mõistete ausus ja austus tähendust ning oskab vastavalt käituda.</p> <p>2. Oskab jälgida käitumisreeglid erinevates olukordades (kaupluses, teatris, kirikus, kalmistul jm).</p> <p>3. Mõistab vastutust oma tegude ja käitumise eest.</p>

	tegevuse algatamisest).					
SÕPRUS JA ABIVALMIDUS	<p>1. Paneb täiskasvanud eeskujul asjad õigesse kohta.</p> <p>2. Osutab või ütleb küsimisel oma sõbra nime.</p> <p>2. Lohutab täiskasvanu eeskujul haiget saanud mängukaaslast.</p>	<p>1. Küsimise korral nimetab oma sõprade nimesid.</p> <p>2. Oskab haiget saanud sõpra lohutada.</p>	<p>1. Loob lühiajalisi sõprussuhteid.</p> <p>2. Lohutab omaalgatuslikult kaaslast.</p> <p>3. Oskab andeks paluda.</p>	<p>1. Nimetab küsimise korral sõbra positiivseid omadusi.</p> <p>2. Oskab sõpra lohutada ja abistada.</p> <p>3. Oskab andeks anda ja leppida.</p>	<p>1. Põhjendab, miks on hea omada sõpra/sõpru.</p> <p>2. Loob püsivaid sõprussuhteid.</p>	<p>1. Oskab luua ja hoida sõprussuhteid; teab sõpruse tähendust, oskab kirjeldada sõbraks olemist ning sõber olla.</p> <p>2. Kirjeldab tundeid, mis tekivad tülitsedes ja leppides.</p>
HOOLIVUS, TURVALISUS, TÄHELE-PANELIKKUS	<p>1. Osutab küsimisel teravale esemele, mis võib haiget teha.</p>			<p>1. Märkab kaaslast ja oskab teisi arvestada.</p> <p>2. Oskab väljendada oma emotsioone teisi arvestavalt (rõõm, mure).</p>	<p>1. Oskab käituda tähelepanelikult oma kaaslastega, vanematega.</p> <p>2. Märkab ja mõistab enda ja teiste (ka pildil, fotol) emotsioone(hirm, viha, üllatus, rõõm).</p>	<p>1. Oskab kirjeldada oma emotsioone ja tundeid.</p> <p>2. Oskab kaasinimestega tähelepanelikult käituda (vanemad, vanavanemad jt).</p>
ERINEVUSTESSE SUHTUMINE			<p>1. Kirjeldab küsimisel inimeste erinevust (nt kasv, juuksed).</p>	<p>1. Oskab kirjeldada inimeste erinevusi (keeleline, vanuseline, tervisest tulenev) ja abivahendeid (prillid, ratastool, valge kepp, kuuldeaparaat).</p>	<p>1. Väljendab oma käitumisega, et inimeste huvid ja arvamused võivad erineda (nt. Näitan üles viisakat huvi teise tegevuse vastu, mis ei pruugi endale meeldida).</p>	<p>1. Oskab arvestada oma arvamustest ja huvidest erinevaid huve ja arvamusi.</p> <p>2. Teab nimetada erivahendustega inimestele vajalikke abivahendeid.</p>

					2. Selgitab erinevate abivahendite(nt. prillid, ratastool, kaldteed tänavatel) vajadust.	3. Pakub abi erivajadustega inimestele oma võimete ja võimaluste piires.
EHITISED		1. Tunneb ära oma kodu ja lasteaia ning tuttavad teenindusasutused	1. Nimetab maja osi. 2. Nimetab oma kodukoha tuntumaid asutusi (kool, kauplus, postkontor). 3. Nimetab küsimisel erinevaid ruume lasteaias (saal, rühmaruum, tualett, köök).	1. Kirjeldab kodumaja omapära: maja osad ja nende otstarve, ruumid ja nende sisustus. 2. Oskab nimetada erinevaid ruume lasteaias ning teab nende otstarvet. 3. Oskab kirjeldada lasteaia õueala ning seal kasutatavaid vahendeid.	1. Oskab nimetada kodukoha erinevaid ehitisi (kauplus, kool, lasteaed, kirik, polikliinik jne.) 2. Kirjeldab kodumaja, kõrvalhooneid ja teab nende otstarvet. 3. Oskab nimetada maja ehituseks vajalikke materjale.	1. Oskab kirjeldada vanaaja kodu ja selle sisustust, teab nimetada kõrvalhooneid ning nende otstarvet. 2. Oskab nimetada maja ehituseks kasutatavaid materjale (puit, kivi jm). 3. Oskab nimetada teenindusasutusi ja nende vajalikkust (kauplus, juuksla, polikliinik, pank, apteek, kingsepatöökoda, kaubanduskeskus jm). 4. Teab nimetada kodukohale olulisi ehitisi (mõis, kirik, veski jm).
KODUMASINAD		1. Oskab küsimise korral nimetada	1. Nimetab kodus kasutatavaid	1. Kirjeldab kodumasinaid ja –	1. Kirjeldab kodumasinaid ja	1. Kirjeldab kodumasinaid ja –

		kodus kasutatavaid kodumasinaid ja – elektroonikat (kell, pliit, külmkapp, pesumasin, televiisor, arvuti jm)	kodumasinaid ja – elektroonikat (kell, pliit, külmkapp, pesumasin, televiisor, arvuti jm) ning teab nende otstarvet.	elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte.	elektroonikat, teab nende otstarvet ja ohte.	elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte (kirjeldused on täpsemad, võivad lisanduda põllutöomasinad).
SÕIDUKID		1. Oskab küsimise korral nimetada sõidukeid (auto, rong, buss, lennuk, laev, tramm, troll).	1. Nimetab erinevaid sõidukeid (auto, rong, buss, lennuk, laev, tramm, troll).	1. Kirjeldab erinevaid sõidukeid ja teab nende otstarvet;	1. Oskab nimetada erinevaid sõidukeid, teab nende otstarvet 2. Oskab nimetada erinevaid töö tegemiseks vajaminevaid masinaid (põllutöö masinad, kraana, teerull jm).	1. Oskab nimetada või kirjeldada erinevaid töö tegemiseks vajalikke sõidukeid (kraanaauto, prügiauto, teerull jm).
JÄÄTMED		1. Leiab loodusest prahti ja toob selle kokkulepitud kogumiskohta (prügikast, prügikott, ämber).	1. Põhjendab, miks visatakse praht prügikasti.	1. Kirjeldab, kuidas tema kodus prügi sorteeritakse.	1. Oskab kirjeldada kodust prügi sorteerimist, teab, milleks see on vajalik.	1. Teab, miks on vaja prügi sortida (paber, plast, patareid). 2. Oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi. 3. Mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust (tarbetud ostud, raiskamine).

<p>TERVISE VÄÄRTUSTAMINE</p>	<p>1. Peseb ja kuivatab täiskasvanu abiga käsi ja nägu.</p>		<p>1. Selgitab, miks tuleb märjad riided kuivama panna. 2. Selgitab, miks peab ennast pesema ja kammima.</p>	<p>1. Nimetab tegevusi, mis on tervisele kasulikud (tervislik toitumine, piisav kehaline aktiivsus, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted).</p>	<p>1. Selgitab, kuidas hoida enda ja teiste tervist. 2. Selgitab, miks suitsetamine sh passiivse suitsetamise (viibimine tubakasuitsulises ruumis) ja alkoholi tarvitamine kahjustavad tervist. 2. Selgitab, miks igal lapsel on oma hügieenitarbed.</p>	<p>1. Kirjeldab, mida tähendab tema jaoks terve olemine. 2. Kirjeldab, kuidas hoida enda ja teiste tervist (näited tervisliku käitumise ja riskikäitumise vältimise kohta). 3. Teab, mis on haigus. 4. Teab, milline tegevus või käitumine kahjustab tervist (nt suitsetamine, sh passiivne, alkoholi tarvitamine, vägivald).</p>
<p>HAMMASTE TERVIS</p>	<p>1. Osutab küsimisel hammaste hooldamiseks vajalike vahenditele (hambahari ja hambapasta).</p>	<p>1. Teab hammaste hooldamise vahendeid. 2. Harjab hambaid täiskasvanu abiga.</p>	<p>1. Teab hammaste hooldamise vahendeid. 2. Harjab hambaid täiskasvanu abiga.</p>	<p>1. Peseb hambaid täiskasvanu juhendamisel. 2. Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine,</p>	<p>1. Selgitab, miks tekivad hambaaugud. 2. Põhjendab, miks piimahambad ära tulevad (sest nende asemele kasvavad jäävhambad).</p>	<p>1. Selgitab, miks tekib hambakaaries (hambaaugud). 2. Järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus.</p>

				hambaarsti juures käimine).		
TERVISLIK TOITUMINE	1. Osutab küsimisel erinevatele toiduainetele.	1. Nimetab toiduaineid.	1. Nimetab toiduaineid.	1. Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev.	1. Selgitab taldrikureeglireegli põhimõtet (pool taldrikust on täidetud köögiviljaga, veerand teraviljaga, veerand liha või kalaga). 2. Selgitab, kust pärinevad igapäevased toiduained(kohupiima saame piimast, leiba teraviljast jm).	1. Oskab nimetada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve.
INIMKEHA TUNDMINE	1. Osutab küsimisel peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale, kõrvale.	1. Osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele.	1. Nimetab erinevaid kehaosi.	1. Oskab nimetada kehaosi ja teab nende vajalikkust.	1. Nimetab erinevaid meelelundeid(kuulmine, nägemine, haistmine, maitstmine).	1. Selgitab, mis on südame ja kopsude kõige olulisem ülesanne, ning teab, millised tegevused aitavad neid hoida tervena.

<p>OHUTUS JA TURVALISUS</p>		<p>1. Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nuga, käärid).</p>	<p>1. Nimetab kohti ja esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nt trepid, rõdu, aknad, kuum toit, lahtine tuli, ravimid, käärid). 2. Selgitab, et reeglid on vajalikud ohutuse tagamiseks.</p>	<p>1. Nimetab kohti, esemeid ja aineid, mis võivad olla ohtlikud (trepp, rõdu, aken, kuum toit/vedelik, tuli, ravimid, terariistad, kemikaalid, elekter, veekogud, ehitised). 2. Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud (jääle minek, mängimine tänaval, ehituspaikades, ujumine täiskasvanu järelevalveta, rattasõit kiivrita). 3. Selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole. 4. Selgitab, miks võõrastega ei tohi kaasa minna.</p>	<p>1. Kirjeldab jalakäija ja jalgratturi ohutu liiklemise põhimõtteid. 2. Järgib liiklusreegleid tuttavas keskkonnas. 3. Nimetab hädaabinumbri 112. 4. Oskab nimetada ohtlikke kohti kodukohas(tiik, sõidutee, mets jm), ning teab , kuidas seal käituda. 5. Kasutab terariistu ohutult.</p>	<p>2. Teab tüdruku ja poisi erinevusi. 1. Teab ja tunnetab ümbritsevaid ohte (olukordadest, inimestest, keskkonnast, loomadest ja käitumisest põhjustatud ohud). 2. Teab, millised on turvalise käitumise reeglid erinevates situatsioonides ja keskkondades. 3. Nimetab hädaabinumbri 112 ja oskab seda kasutada. 4. Teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda ohuolukordades (vette kukkumine, läbi jää vajumine, tulekahju, põletus, teadvuseta või raskelt vigastada saanud kaaslane). 5. Selgitab, kuidas käituda eksinuna linnas/maal või metsas.</p>
-----------------------------	--	---	---	--	---	---

<p>KODUKOHA LOODUS: VEEKOGUD, KODUPAIGA METS- JA KODULOOMAD; TAIMED, SEENED, PUTUKAD</p>	<p>1. Leiab loodusest ja pildilt puu, lille ja seene. 2. Nimetab tuntumaid koduloomi (nt kass, koer). 3. Leiab mänguasjade seast ja pildilt jänese. 4. Osutab küsimisel linnule, putukale, kalale ja konnale.</p>	<p>1. Tunneb rõõmu looduses (õues) viibimisest. 2. Oskab osutamise korral nimetada metsa, muru, lille, puud.</p>	<p>1. Nimetab seene osadena kübara ja jala;</p>	<p>1. Oskab nimetada oma kodukoha olulisemat veekogu (meri, jõgi, järv). 2. Oskab nimetada tuntumaid seeni ja kirjeldada neid, mis kasvavad kodukoha metsas.</p>	<p>1. Nimetab erinevaid veekogusid (jõgi, järv, meri). 2. Oskab nimetada kodukoha metsloomi, putukaid, puid, taimi, lilli ja neid kirjeldada.</p>	<p>1. Oskab kirjeldada kodukoha loodust (mere ääres, park, mets, suur puu jne), nimetada ning iseloomustada metsloomi, koduloomi ja putukaid. 2. Oskab nimetada teravilju, mida kasutatakse söögiks või mis kasvavad kodukoha lähedal põldudel.</p>
<p>LOOMAD: ERINEVAD ELUPAIGAD JA ELUVIISID, VÄLIMUS, KASV, ARENG</p>	<p>1. Osutab küsimisel looma erinevatele kehaosadele (pea, saba, käpad).</p>	<p>1. Oskab küsimise korral nimetada tuttavat looma ja tema kehaosi; 2. Oskab küsimise korral nimetada tuttavat lindu. 3. Teab, et mõned loomad elavad metsas ja mõned inimeste juures (kodus).</p>	<p>1. Kirjeldab erinevate loomade elupaiku ja eluviise (rebane elab urus); 2. Nimetab linnu kehaosi (pea, nokk, tiivad).</p>	<p>1. Oskab nimetada tuttavaid loomi, kirjeldada nende välimust ja öelda, kus nad elavad.</p>	<p>1. Nimetab erinevate loomade seast (ka põhja- ja lõunamaaloomade) need, kes elavad Eestis. 2. Põhjendab, miks mõned linnud lendavad soojale maale. 3. Nimetab tuntumaid paigalinde ja rändlinnuliike(pääsuke, kuldnokk).</p>	<p>1. Nimetab tuntumaid erineva elupaiga ja –viisiga loomi ning kirjeldab nende välimust. 2. Teab loomade käitumise erinevusi eri aastaegadel (rändlinnud, talveuni, pesaehitus ja poegade toitmine)</p>
<p>PUTUKAD: ERINEVAD ELUPAIGAD JA</p>	<p>1. Osutab küsimisel putukale.</p>	<p>1. Oskab nimetada tuttavaid putukaid</p>	<p>1.Nimetab putukaid</p>	<p>1. Teab putukate elupaiku: mesilane ja</p>	<p>1. Nimetab 4-5 putukat, teab</p>	<p>1. Oskab kirjeldada tuttavate putukate</p>

ELUVIISID, VÄLIMUS, KASV, ARENG		(lepatriinu, sipelgas, mesilane).	(lepatriinu, sipelgas, mesilane).	mesilastaru, sipelgas ja sipelgapesa.	nende elupaiku ja välimust.	välimust ja nende elupaiku.
TAIMED: ERINEVAD KASVUKOHAD JA VAJADUSED, VÄLIMUS, KASV, ARENG	1. Osutab küsimisel liivale, kividele, mullale, puule, lillele ja murule.	1. Eristab tuntumaid puu- ja aedvilju välimuse ning nimetuse järgi. 2. Oskab osutamise korral nimetada tuttavaid lilli.	1. Kirjeldab, mida tuttavatest puu-ja köögiviljadest valmistada saab. 2. Eristab okaspuid lehtpuudest.	1. Oskab nimetada ning kirjeldada tuttavaid puid, lilli, puu-ja köögivilju.	1. Loetleb puu osi (tüvi, võra, oksad). 2. Nimetab 3-4 lehtpuud(nt. pihlakas, kastan, tamm). 3. Nimetab 2-3 viljapuud(õuna-, pirni-, ploomipuu).	1. Oskab nimetada ning kirjeldada aias ja metsas kasvavaid taimi (marjad: mustikas, maasikas, pohl, sõstar, tikker, puud: õunapuu, pirnipuu, kirsipuu, toomingas, pihlakas jm).
ÖÖ JA PÄEV: NENDE VAHELDUMINE JA SELLEGA SEOTUD MUUTUSED LOODUSES	1. Osutab küsimisel Päikesele.	1. Oskab küsimise korral iseloomustada ööd (on pime) ja päeva (on valge).	1. Selgitab öö ja päeva erinevust.	1. Eristab ning nimetab päeva ja ööd (iseloomustab neid ja seostab taimede ja loomade tegevusega).	1. Teab ööpäeva osasid(hommik, päev, õhtu, öö) ja seostab inimeste, loomade ja taimede tegevusega)	1. Kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimesi erinevates tsüklites: ööpäev, nädal, aastaring.
AASTAAJAD: NENDE VAHELDUMINE JA SELLEGA SEOTUD MUUTUSED LOODUSES NING LOOMADE JA INIMESTE TEGEVUSED		1. Oskab nimetada talve ja suve iseloomulikke nähtusi (talvel sajab lund, on külm; suvel saab ujuda, on soe).	1. Kirjeldab, mis juhtub lehtpuude lehtedega sügisel (värvuvad ja langevad). 2. Kirjeldab küsimisel, et suvel on soe ja talvel külm.	1. Oskab nimetada kõiki aastaagu ja neid iseloomustada.	1. Teab ja oskab kirjeldada aastaagu. 2. Oskab nimetada inimeste tegevusi erinevatel aastaagadel. 3. Nimetab muutusi looduses erinevatel aastaagadel(lehed langevad,	1. Seostab muutusi looduses aastaegade vaheldumisega ning oskab neid kirjeldada. 2. Oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (seemnete

					lompidele tuleb jää, lumi sulab jm).	külvamine, taimede istutamine, põldude kündmine, rannas päevitamine, veekogudes ujumine, jalgrattaga sõitmine, lehtede riisumine, suusatamine jne). 3. Oskab nimetada loomade iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (ehitavad pesa, toidavad poegi, talveuni, rändamine lõunasse jm).
ILMASTIK: ERINEVAD ILMASTIKU-NÄHTUSED	1.Osutab küsimisel veele ja lumele. 2. Matkib täiskasvanu eeskujul liigutuste ja häälega erinevaid ilmastikunähtusi (nt vihmasadu, tuule puhumist).	1. Oskab nimetada erinevaid ilmastikunähtusi (sajab lund, vihma, päike paistab).	1. Oskab nimetada erinevaid ilmastikunähtusi (sajab lund, vihma, päike paistab). 2. Selgitab küsimisel, et lumi ja jää muutuvad sulades veeks.	1. Nimetab ilmastikunähtusi ja kirjeldab neid. 2. Teab õhu vajalikkust ja kasutamist.	1. Nimetab ilmastikunähtusi erinevatel aastaegadel.	1. Selgitab ilmastikunähtuste seost aastaegadeaga.

<p>INIMESE MÖJU LOODUSELE: LOODUSHOID, SÄÄSTEV ARENG</p>	<p>1. Teeb täiskasvanu eeskujul lihtsaid töid looduses (lindude toitmine, puuokste korjamine). 1. Viskab täiskasvanu eeskujul prahi prügikasti.</p>	<p>1. Mõistab, et lilli nopitakse vaasi panekuks. 2. Teab, et prügi visatakse selleks ettenähtud kohta.</p>	<p>1. Teab, et inimene saab talvel loomi ja linde aidata. 2. Selgitab, mida talvel lindudele toiduks panna võib.</p>	<p>1. Mõistab, et joogivett on vaja kokku hoida (hambapesu, nõudepesu, joogiks võetud vesi). 2. Mõistab, et elektrit tuleb kokku hoida (kustutada toast lahkudes tuli). 3. Teab, et inimene saab talvel loomi aidata. 4. Mõistab, et on vaja istutada puid ja muid taimi. 5. Oskab hoida enda ümber puhtust looduses, kodu ümbruses jm.</p>	<p>1. Kirjeldab, kuidas saab inimene lindude ja loomade eest hoolitseda(toit, pesakastid) erinevatel aastaegadel. 2. Selgitab, kuidas loodusvarasid säästlikult kasutada.</p>	<p>1. Suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning käitub seda säästvalt. 2. Kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud tema koduümbruse loodusele. 3. Teab, kuidas loomi talvel aidata ja oskab seda teha 4. Teab, kuidas viga saanud või inimese hüljatud looma aidata 5. Teab prügi sortimise vajalikkust ning oskab sortida lihtsamat prügi (pudelid, paber, olmeprügi). 6. Soovib osaleda looduse korrastamises.</p>
<p>VALGUSE, TEMPERATUURI, VEE, ÕHU JA</p>		<p>1. Teab, et taimed ja loomad vajavad</p>	<p>1. Teab, et taimed ja loomad vajavad</p>	<p>1. Teab, et taimed ja loomad vajavad</p>	<p>1. Teab, miks õhk, vesi ja päike on inimestele,</p>	<p>1. Selgitab valguse, temperatuuri, vee, toitainete ning õhu</p>

TOITAINETE TÄHTSUS TAIMEDELE NING LOOMADELE		kasvamiseks vett ja toitu.	kasvamiseks vett ja toitu.	kasvamiseks vett, valgust ja õhku. 2. Oskab kirjeldada erineva temperatuuri mõju taimedele, inimesele ja loomadele.	taimedele ja loomadele vajalik.	tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele.
VALGUSFOOR JA TÄNAVA ÜLETAMINE		1. Teab valgusfoori ja tulede tähendust (punane, kollane, roheline) 2. Teab mõisteid sõidutee ja kõnnitee.	2. Selgitab, miks maanteedel on ülekäigurajad ja valgusfoorid	1. Teab valgusfoori tulede süttimise järjekorda ja nende tähendust. 2. Teab, kuidas sõiduteed ületada. 3. Oskab ületada tänavat jalgrattaga (jalgratas käe kõrval).	1. Teab valgusfoori tulede tähendust ja tulede süttimise järjekorda. 2. Selgitab, kuidas sõiduteed ületada reguleeritud ja reguleerimata ristmikul. 3. Teab, kus tohib sõiduteed ja tänavat ületada , oskab teha seda iseseisvalt.	1. Oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda. 2. Teab, kuidas ületada ristmikku 3. Teab liiklemise erinevusi maal ja linnas. 4. Oskab kasutada hädaabinumbrit 112.
LIIKLUSMÄRGID		1. Teab liiklusmärkide tähtsust (aitavad ohutult liigelda).	1. Teab mõnda liiklusmärki.	1. Teab liiklusmärkide tähtsust.	1. Teab liiklusmärkide tähtsust ja käitumist vastavalt märgile.	1. Teab, kuidas käituda ühissõidukist väljudes. 2. Teab rulluiskude ja rulaga sõitmise nõudeid (kiiver, põlve- ja küünarnukikaitsme d, ohutud paigad).

SÕIDUKID	1. Osutab küsimisel maanteel sõitvatele autodele, bussidele.	1. Teab liiklusvahendeid ja eriotstarbelisi sõidukeid. 2. Teab jalgrattaga sõitmise nõudeid (kiiver).	1. Teab liiklusvahendeid ja eriotstarbelisi sõidukeid. 2. Teab jalgrattaga sõitmise nõudeid (kiiver).	1. Teab liiklusvahendite erinevusi ning eriotstarbeliste sõidukite ülesandeid ja tähendust. 2. Oskab ühissõidukis käituda (sõidupilet).	1. Käitub reeglitekohaselt ühissõidukis ja oskab sealt väljuda. 2. Nimetab eriotstarbelisi sõidukeid ja kirjeldab neid.	
HELKUR, TURVATOOL JA TURVAVÖÖ	1. Teab helkuri kasutamise vajalikkusest	1. Teab helkuri kasutamise vajalikkust.	1. Põhjendab helkuri kandmise vajadust.	1. Teab turvavöö ja turvatooli vajalikkust sõidukis. 2. Oskab kirjeldada liiklemise ohtusid erinevates ilmastikuoludes. 3. Oskab selgitada, kus ja kuidas helkurit kanda.	1. Teab, miks ja kuidas ja kandma helkurit. 2. Teab, kuidas kinnistada sõidukis turvavööd.	1. Teab, kuhu kinnitada helkurribad.

9.2.2. Valdkond Mina ja keskkond: Tervisekasvatus

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult
- eristab igapäevaelus tervisele kasulikku ja kahjulikku
- teab, kuidas keskkond ja inimeste käitumine võivad mõjutada tervist
- järgib isikliku hügieeni nõudeid, sh hammaste hoidmist ja hooldamist
- julgeb keelduda tegevustest, kui neis osalemine kahjustab teda ennast ja teist või on ohtlik

Tervisekasvatuse sisu:

- tervise väärtustamine: tervis (vaimne, emotsionaalne, sotsiaalne, füüsiline), haigus, tervist mõjutavad tegurid; tervisekäitumine (tervislik toitumine, eakohane ja piisav kehaline aktiivsus, puhkus ning uni); meeldivad suhted, hea tuju, teiste arvestamine, riskikäitumine (vägivald, ohtlike olukordade loomine, suitsetamine, sh passiivne, uimastid, ebatervislik toitumine, vähene kehaline aktiivsus jm)
- hügieen: isiklikud hügieenitarbed ja nende kasutamise reeglid, pesemise tähtsus ja regulaarsus, hügieeni olulisus haiguste ärahoidmisel, ümbruse korrastamine ning keskkonna puhtuse eest hoolitsemine
- hammaste tervis: hammaste hooldamise vahendid, terve hammaskonna hoidmine (tervislik toitumine, regulaarne hammaste läbivaatus hambaarsti juures, regulaarne ning õige hammaste harjamine/pesemine)
- tervislik toitumine: toidu vajalikkus lapse arengule ja tervisele, erinevad toiduained ja toiduainete rühmad, toiduainete päritolu, tervisliku toitumise põhimõtted, taldrikureegel, toidupüramiid, lapse arengule ja tervisele esmatähtsad toiduained igapäevases toidus, lauakombed, ohud köögis
- inimkeha: kehaosad; meeleelundid; süda ja kopsud ning nende ülesanne; tüdruk ja poiss
- ohutus ja turvalisus: ohud erinevates situatsioonides ja keskkondades, turvaline käitumine ohtlikus situatsioonis, hädaabinumber ja selle kasutamine; oskuslik tegutsemise eksinuna metsas, linnas jm, turvalise käitumise reeglid, lihtsamad esmaabivõtted; keeldumine last ohustavatest tegevustest

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- kujundatakse toimetulekuoskusi ja tervislikku eluhoiakut läbi erinevate tegevuste järjepidevalt (iganädalaselt)
- kampaaniate ja terviseürituste ajal keskendutakse ühele teemale või probleemile (nt südamenädal, südamepäev, leiva- piimanädal, lastekaitsepäev) ning kinnistatakse iga päev käsitletud teemasid sidudes neid kõigi teiste tegevusvaldkondadega

Tervisekasvatuse lapsee arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel

TEEMA	2-3 AASTASED	4-5 AASTASED	6-7 AASTASED
INIMKEHA TUNDMINE	1. Osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele.	1. Oskab nimetada kehaosi ja teab nende vajalikkust.	1. Nimetab erinevaid meelelundeid(kuulmine, nägemine, haistmine, maitsemine). 2. Selgitab, mis on südame ja kopsude kõige olulisem ülesanne, ning teab, millised tegevused aitavad neid hoida tervena. 3. Teab tüdruku ja poisi erinevusi.
TERVISE VÄÄRTUSTAMINE	1. Peseb ja kuivatab täiskasvanu abiga käsi ja nägu.	1. Selgitab, miks tuleb märjad riided kuivama panna. 2. Selgitab, miks peab ennast pesema ja kammima. 3. Nimetab tegevusi, mis on tervisele kasulikud (tervislik toitumine, piisav keheline aktiivsus, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted).	1. Selgitab, miks igal lapsel on oma hügieenitarbed. 2. Kirjeldab, mida tähendab tema jaoks terve olemine. 3. Kirjeldab, kuidas hoida enda ja teiste tervist (näited tervisliku käitumise ja riskikäitumise vältimise kohta). 4. Teab, mis on haigus. 5. Teab ja selgitab, milline tegevus või käitumine kahjustab tervist (nt suitsetamine, sh passiivne, alkoholi tarvitamine, vägivald).
HAMMASTE TERVIS	1. Teab hammaste hooldamise vahendeid. 2. Harjab hambaid täiskasvanu abiga.	1. Teab hammaste hooldamise vahendeid. 2. Peseb hambaid täiskasvanu juhendamisel. 3. Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).	1. Põhjendab, miks piimahambad ära tulevad(sest nende asemele kasvavad jäävhambad). 2. Selgitab, miks tekib hambakaaries (hambaaugud). 3. Järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus.
TERVISLIK TOITUMINE	1. Nimetab toiduaineid.	1. Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev.	1. Selgitab taldrikureeglireegli põhimõtet (pool taldrikust on täidetud

			<p>köögiviljaga, veerand teraviljaga, veerand liha või kalaga).</p> <p>2. Selgitab, kust pärinevad igapäevased toiduained(kohupiima saame piimast, leiba teraviljast jm).</p> <p>1. Oskab nimetada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve.</p>
OHUTUS JA TURVALISUS	1. Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nuga, käärid).	<p>1. Nimetab kohti ja esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nt trepid, rõdu, aknad, kuum toit/vedelik, lahtine tuli, ravimid, terariistad, kemikaalid, elekter, veekogud, ehitised).</p> <p>2. Selgitab, et reeglid on vajalikud ohutuse tagamiseks.</p> <p>3. Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud (jääle minek, mängimine tänaval, ehituspaikades, ujumine täiskasvanu järelvalveta, rattasõit kiivrita).</p> <p>4. Selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole.</p> <p>5. Selgitab, miks võõrastega ei tohi kaasa minna.</p>	<p>1. Kirjeldab jalakäija ja jalgratturi ohutu liiklemise põhimõtteid.</p> <p>2. Järgib liiklusreegleid tuttavas keskkonnas.</p> <p>3. Oskab nimetada ohtlikke kohti kodukohas(tiik, sõidutee, mets jm), ning teab , kuidas seal käituda.</p> <p>4. Kasutab terariistu ohutult.</p> <p>5. Teab, millised on turvalise käitumise reeglid erinevates situatsioonides ja keskkondades.</p> <p>6. Nimetab hädaabinumbri 112 ja oskab seda kasutada.</p> <p>7. Teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda ohuolukordades (vette kukkumine, läbi jää vajumine, tulekahju, põletus, teadvuseta või raskelt vigastada saanud kaaslane).</p> <p>8. Selgitab, kuidas käituda eksinuna linnas/maal või metsas.</p>
HOOLIVUS, TURVALISUS, TÄHELEPANELIKKUS	1. Osutab küsimisel teravale esemele, mis võib haiget teha.	<p>1. Märkab kaaslast ja oskab teisi arvestada.</p> <p>2. Oskab väljendada oma emotsioone teisi arvestavalt (rõõm, mure).</p>	<p>1. Oskab käituda tähelepanelikult oma kaaslastega, vanematega.</p> <p>2. Märkab ja mõistab enda ja teiste (ka pildil, fotol) emotsioone(hirm, viha, üllatus, rõõm).</p>

<p>SÕPRUS JA ABIVALMIDUS</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Küsimise korral nimetab oma sõprade nimesid. 2. Lohutab täiskasvanu eeskujul haiget saanud mängukaaslast. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab küsimise korral sõbra positiivseid omadusi. 2. Oskab sõpra lohutada ja abistada. 3. Oskab andeks anda ja leppida. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Põhjendab, miks on hea omada sõpra/sõpru. 2. Oskab luua ja hoida sõprussuhet; teab sõpruse tähendust, oskab kirjeldada sõbraks olemist ning sõber olla. 3. Kirjeldab tundeid, mis tekivad tülitsedes ja leppides.
------------------------------	---	--	--

9.2.3. Valdkond Mina ja keskkond: Liikluskasvatus

Õppe ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et

- laps on omandanud ohutu liiklemise harjumused
- oskab tajuda liikluskeskkonda ning hoiduda käitumast teisi liiklejaid ohustavalt ja liiklust takistavalt
- on omandanud teadmised ja oskused, mis toetavad nende endi ja teiste liiklejate toimetulekut ning ohutust mitmesugustes liiklusolukordades nii jalakäija, sõitja kui ka juhina.

Liikluskasvatuse sisu:

- Jalakäija ja ratturi ohutu liiklemise, käitumise ja liikluses toimetuleku õpetamine, lähtudes eelkõige lasteaia ja lapse koduümbruse liikluskeskkonnast.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- Uurimis- ja jälgimisülesannete abil luuakse turvalisi ning mõistlikke tegutsemismudeleid
- viiakse läbi praktilisi õppekäike lasteaia lähiümbruses ja linnaliikluses
- kujundatakse ja kinnistatakse liiklusalaseid toimetulekuoskusi järjepidevalt, sidudes neid kõigi teiste tegevusvaldkondadega

Liikluskasvatuse temaatika lõiming õppe- ja kasvatustegevustesse

	1,6-3 aastased lapsed	3-5 aastased lapsed	6-7 aastased lapsed
Eeldatavad tulemused	<p>Oskab ohutult liikuda rühmaruumis.</p> <p>Oskab liikuda lasteaia välisterritooriumil.</p> <p>On võimeline jooksu pealt peatuma.</p> <p>Oskab liiklusteemalise pildi järgi jutustada ja nimetada tegevusi pildil (autoga sõitma, jalgsi käima, jalgrattaga sõitma, kiivrit kandma, helkurit jne).</p> <p>Oskab kuulata ja määrata heli suunda.</p> <p>Oskab lasterühmas liikudes teistega arvestada.</p>	<p>Oskab ohutult liikuda rühmaruumis, lasteaia siseruumides ja välisterritooriumil.</p> <p>Oskab määratleda liiklejaid – jalakäija, juht, jalgrattur.</p> <p>Oskab selgitada miks helkur, turvavöö, kiiver on vajalik.</p> <p>Oskab nimetada liiklejate tegevusi (jalakäija käib, juht juhib)</p> <p>Oskab selgitada liiklemise erinevusi valguses, pimedas, lähtuvalt aastaegadest.</p> <p>Teab erinevusi maa- ja linnaliikluses.</p> <p>Teab valgusfoori tulede tähendust.</p> <p>Oskab ületada sõiduteed jalgsi ja rattaga.</p>	<p>Oskab leida lasteaia asukoha kaardil.</p> <p>Oskab nimetada ohtusid lasteaeda ümbritsevas liikluskeskkonnas.</p> <p>Oskab selgitada erinevusi reguleeritud ja reguleerimata ülekäikudel.</p> <p>Oskab selgitada ja nimetada erinevusi maa- ja linnaliikluse keskkonnas.</p> <p>Teab ja tunneb liiklemise erinevusi valguses, pimedas ja lähtuvalt aastaegadest.</p> <p>Oskab selgitada helkuri vajalikkust.</p> <p>Oskab kasutada jalgrattakiivrit ja teab selle vajalikkust.</p> <p>Teab ja tunneb jalakäijatele mõeldud liiklusmärke.</p> <p>Saab aru liiklusõnnetuste tekkimise põhjustest.</p>
Mina ja keskkond	<p>Rühmaruumis esemete, objektide vaatlemine, ohtlike kohtade määratlemine (kapinurgad, lauakõrgused, liumäed, kiiged, kuidas avanevad uksed jne).</p> <p>Lasterühmaga liikumine lasteaia territooriumil, territooriumi vaatlus, vanema rühma laste tegevuste ja liikumiste, jalgrattaga sõitmise vaatlemine.</p> <p>Liikumine hämaras, helkurit tutvustava katse läbiviimine.</p> <p>Liiklusvahendite vaatlus raamatutest, piltidelt, liikudes lasteaia territooriumil.</p>	<p>Eesmärgistatud õppekäik lasteaia territooriumil (ohtlike situatsioonide vältimise õpetamine, näiteks majanurga tagant ootamatu väljatormamine võib põhjustada kokkupõrke teise lapsega, jalgratturiga jne).</p> <p>Õppekäik väljaspool lasteaia territooriumit selgitamiseks kõnnitee, sõidutee ja liiklejate olemust.</p> <p>Helkuri kasutamise õpetamine üleriitel.</p> <p>Lähtuvalt aastaegadest õppekäik väljaspool lasteaia territooriumit (teel liikumise võimaluste hindamine – kõnnitee on kuiv, märg, libe, konarlik jne.)</p>	<p>Lasteaia asukoha leidmine kaardil.</p> <p>Lasteaia territooriumi kaardistamine – kõnnitee, mänguväljakud, puud, pöösad jne.</p> <p>Lasteaeda ümbritseva liikluskeskkonna kaardistamine – kõnnitee, sõidutee, ülekäigukohad, reguleeritud ja reguleerimata ristmikud.</p> <p>Õppekäik väljaspool lasteaia territooriumi, tee ületamise tingimuste vaatlemine.</p> <p>Lasterühmaga liikluses – nähtavuse suurendamine (turvavestide kasutamise vajalikkuse põhjendamine).</p> <p>Autos turvavöö kasutamise vajalikkuse selgitamine.</p>

	<p>Värvide punane, kollane, roheline vaatlus. Kujundiõpetus – ümmargune (valgusfoori värvides). Kõnnitee, sõidutee vaatlus väljaspool lasteaia territooriumit.</p>		<p>Alarmsõidukite tutvustamine, alarmsõidukitel töötavate ametnike töö tutvustamine.</p>
Keel ja kõne	<p>Erinevate helide (tänavamüra, auto, rongi, trammi, rongi jne) kuulamine. Ettelugemine “Jete ja Jasperi käigud” liiklusest kõige noorematele. Liiklusteemaliste lastelaulude kuulamine. Temaatiliste luuletuste kuulamine.</p>	<p>Liiklusteemaliste juttude ettelugemine Jutustamine raamatust “Jete ja Jasperi käigud” Temaatiliste luuletuste lugemine Liikluskalendrist kuude nimetuste õppimine, piltide järgi jutustamine Tegevuste nimetamine liikluses Vastandsõnade kasutamine (sõidab/seisab, liigub/peatub, jne) Liiklusega seonduvate lavastusmängude mängimine</p>	<p>Liiklusteemaliste juttude ettelugemine, ümberjutustamine. Liikluseeskirja tutvustamine, seaduskuulekus liikluses. Politsei, kui liikluse järelevalve teostaja (politseiametniku külaskäik).</p>

<p>Matemaatika</p>	<p>Rühmaruumis esemete võrdlemine kuju ja suuruse järgi. Mõiste “üks” ja “palju” autode, jalakäijate, helkurite, jalgratturite, kiivrite sorteerimine. Peegli vahendusel lapse ja täiskasvanu võrdlemine. (pikem/lühem; suurem/väiksem). Lasteaia territooriumil esemete ja objektide suuruste võrdlemine. Erinevate sõidukite võrdlemine (sõiduauto-veoauto, buss - tramm). Üks sõiduk, palju sõidukeid; üks jalakäija, palju jalakäijaid, jne.</p>	<p>Mõistete: suurem, väiksem, kiiremini, aeglasemalt, kaugemal, lähedamal seostamine liiklusega. Liiklusvahendite ja jalakäijate loendamine. Seoste leidmine suur tee-väike tee Kiiruste võrdlemine aeglane-kiire Teel liikuvate masinate suuruste ja kiiruste võrdlemine. Parem, vasak pool, stopp!</p>	<p>Mõistete: suurem, väiksem, kiiremini, aeglasemalt, kaugemal, lähedamal seostamine liiklusega.</p>
<p>Kunst</p>	<p>Õppevahendi “Näe ja ole nähtav” kasutamine vastavalt juhendile. Valgusfoori värvides ümarate kujundite kleepimine. Paberist/kartongist väljalõigatud sõidukite värvimine. Värviõpetus – punane, kollane, roheline</p>	<p>Õppevahendi “Näe ja ole nähtav” kasutamine vastavalt juhendile. Kleepetöö “sõidukid”, “valgusfoor” „Sebra”</p>	<p>Õppevahendi “Näe ja ole nähtav” kasutamine vastavalt juhendile. Õpetaja juhendamisel liikluspuzle “Fredri ja Sebra” kokkupanek. Värvimiseraamatu “Fredri ja sebra” temaatiliste piltide värvimine. Liiklusmärkide õpetus – doomino. Kleepetöö “ristmik”, “sõidutee/kõnnitee” liiklusteemaliste piltide joonistamine</p>
<p>Mäng</p>	<p>Mängud liiklusvaibal, liiklusmärkide tutvustamine.</p>	<p>Liiklusdoomino. Liiklusmärkide tähendus, mäng liiklusvaibal. ÕM „Liiklustarga liiklusmäng”</p>	<p>Liikluspuzle kokkupanek. Legoklotsidest sõidukite meisterdamine ja mäng liiklusvaibal</p>

9.2.4. Valdkond Keel ja kõne

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- tuleb toime igapäevases suhtlemises;
- kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust;
- tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

Valdkond *Keel ja kõne* sisu:

- keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
- suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
- lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
- peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõikides tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi, lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi (häälikupikkuse eristamine, sõnade häälimine jmt) mänguliselt ja igapäevategevustega seostatult;
- mitmekesistatakse kirjutamise harjutusi, kasutades erinevaid vahendeid, värvusi jmt.

Valdkond KEEL JA KÖNE: lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel

	2 aastane	3 aastane	4 aastane	5 aastane	6 aastane	7 aastane
SUHTLEMINE	1. Suhtleb täiskasvanuga esemetega tegutsemise ajal. 2. Eelistab suhtluspartnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut. 3. Kasutab suheldes mitteverbaalseid vahendeid (osutamist) koos üksikute sõnadega. 4. Vastab täiskasvanu küsimustele ja korraldustele tuttavas situatsioonis mingi tegevuse, häälightsuse või 1-2 sõnalise ütlusega.	1. Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi, vastab vajaduse korral rohkem kui ühe lausungiga*. 2. Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääletugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (teatamine, küsimine, palve jm). 3. Kommenteerib enda ja/või kaaslaste tegevust 1-2 lausungiga 4. Mõistab ¹ teksti*, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega. 5. Loeb peast või kordab järele 1-2 realist luuletust.	1. Algatab ise aktiivselt suhtlust. 2. Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostegEVuses. 3. Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta. 4. Kommenteerib enda ja kaaslaste tegevust (räägib, mida tehti) 2-3 lausungiga. 5. Räägib 2-3 lausungiga mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest. 6. Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi.	1. Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni, nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (nt <i>Miks ta nii tegi? Kuidas teha?</i>). 2. Kasutab rollimängus erinevat informatsiooni ja hääletugevust. 3. Kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid 4. Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti* ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust. 5. Annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanute suunavate	1. Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta (nt Kus ja kellega ta elab? Kas tal on lapsi?). 2. Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist. 3. Püsib teemas, vajaduse korral läheb kaasa teiste algatatud teemamuutustega. 4. Annab edasi kuulnud teksti (nt muinasjutu) sündmuste järgnevust, põhjusi ning tegelaste käitumist täiskasvanu suunavate küsimuste/korralduste abil. 5. Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega. 6. Jutustades seob lausungeid peamiselt sõnadega ja siis, siis, ja.	1. Kasutab dialoogis erinevaid suhtlusstrateegiaid (nt veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhtluseesmärgidest 2. Valib intonatsiooni ja sõnu olenevalt kaassuhtlejast (laps, täiskasvanu) ja/või suhtlusolukorrast (kodu, vööras koht). 3. Mõistab kaudseid ütlusi (nt Ruumis on aken lahti. Otsene ütlus: Pane aken kinni! Kaudne ütlus: Mul on jahe.). 4. Jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ning olulised detailid. 5. Tuletab mõttelüngaga* tekstis iseseisvalt puuduvat info.

				küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausungitega. 6. Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausungiga (nt mida ta tegi kodus ja pühapäeval). 7. Loeb peast kuni 4realisi liisusalme/luuletusi. 8. Mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega	7. Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid.	6. Räägib sellest, mida hakkab tegema (plaanib välikõnedes tuttavaid tegevusi). 7. Laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti (tuletab eelnevat ja järgnevat tegevust, sündmust). 8. Jutustamise ajal parandab ja täpsustab oma teksti.
GRAMMATIKA	1. Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2 sõnalisi lauseid (nt Miku õue p.o <i>Mikk tahab õue minna</i>). 2. Kasutab üksikuid käände- ja pöördevorme juhuslikult mõne sõna puhul (nt ainsuse omastav,	1. Mõistab ² ning kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3-sõnalili lihtlauseid. 2. Kasutab kõnes õigesti enamikku käändevorme 3. Kasutab kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi (nt <i>Joonista! Istu!</i>) 4. Kasutab kõnes õigesti tegusõna	1. Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid*. 2. Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid* (<i>sidesõnad ja, aga</i>). 3. Kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (nt <i>sõitis, laulsid</i>).	1. Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid*. 2. Kasutab kõnes nud- ja tud-kesksõnu (nt söödud – söönud). 3. Kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid (suur-suurem-kõige suurem).	1. Kasutab kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (saab lauljaks, jookseb kivini). 2. Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes (nt lugeb p.o loeb; mõmmi maga p.o mõmmi magab; lillene p.o lilleline; seen kasvab all kuuse p.o seen kasvab	1. Kasutab kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevad (nt olev kääne: arstina). 2. Kasutab kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides (nt kohakäänded ajasuhete väljendamiseks: hommikust õhtuni).

	osastav, tegusõna 3. pööre). 3. Kasutab sõnu enamasti ühes, üksikuid sõnu juhuslikult 2-3 vormis. 4. Väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus (<i>ei taha</i>), kuuluvus (<i>tädi lusikas</i>), asukoht (<i>emme siia</i>), omadus (<i>auto katki</i>), subjekti-objekti suhe (<i>issi anna pall</i>).	kindla kõneviisi olevikuvorme (nt <i>sõidab, laulavad</i>). 5. Kasutab kõnes õigesti tegusõna <i>ma-</i> ja <i>da-</i> tegevusnime (nt <i>hakkame mängima, ei taha mängida</i>).		4. Kasutab tingivat kõneviisi (mängisin, mängiksin). 5. Ühildab sõnu arvus (karud söövad) ja käändes (ilusale lillele; punase palliga) 6. Kasutab kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (ilusatel lilledel).	kuuse all) ning osutab neile. 3. Kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi (loetakse, pesti).	3. Kasutab kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (nt palju linde, konni, autosid). 4. Kasutab kõnes enamasti õigesti laadivahelduslikke sõnu (poeb-pugema; siga-sead). 5. Kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad põhjust (...), sest (...), tingimust (kui ..., siis), eesmärki (...), et (...).
SÕNAVARA	1. Kasutab oma kogemustega seotuvaid konkreetse tähendusega sõnu (umbes 50) tuttavas situatsioonis. 2. Kasutab nimi- ja tegusõnu (nt näu p.o kiisu, anna, opa p.o võta sülle), ase- ja mäarsõnu (nt siia, seal, nii).	1. Kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajuvaid objekte, nähtusi. 2. Kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega ta ise on kokku puutunud. 3. Kasutab kõnes värvust, suurust jt hästi tajutavaid	1. Mõistab ³ ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liignimetusi (nt kuusk, kask – puud; tuvi, kajakas – linnud). 2. Kasutab kõnes objektide osade/detailide nimetusi (käpad, saba, rool). 3. Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu	1. Kasutab kõnes mõningaid vastandsõnu (nt lühike-pikk, must-puhas). 2. Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt org, kaval, igav). 3. Kasutab kõnes aega väljendavaid	1. Asutab kõnes õigesti aega väljendavaid mäarsõnu eile, täna, homme. 2. Kasutab kõnes mõningaid samatähenduslikke sõnu (nt jookseb, lippab, sibab). 3. Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi	1. Selgitab kuulnud kujundlike väljendite (tuul ulub, kevad koputab aknale) tähendust oma sõnadega ja/või toob enda kogemusega seotud näiteid. 2. Kasutab kõnes mõningaid abstraktse (s.o mittekogetava vastega) tähendusega sõnu

	<p>3. Mõistab sõnu (rohkem kui 50) ühes kindlas tähenduses tuttavas olukorras.</p>	<p>tunnuseid tähistavaid omadussõnu. 4. Kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi (nt lapsed, riided). 5. Kasutab tagasõnu (all, peal, sees, ees, taga) ruumisuhete tähistamiseks.</p>	<p>(tuttumts, kelgumägi) ja tuletisi* (täpiline, laulja).</p>	<p>nimisõnu (hommik, päev, õhtu, öö). 4. Moodustab vajaduse korral sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt tikkudest maja – tikumaja; nuga õuna koorimiseks – õunanuga).</p>	<p>(joonistaja, joonistus, jooneline). 4. Kasutab õigesti sihilisi ja sihituid tegusõnu (nt veereb-veeretab; sõidab – sõidutab). 5. Nimetab ühe õpitud kategooria* piires vähemalt 2 sõna (nt lilled: tulp, roos).</p>	<p>(nt tundeid, vaimset tegevust tähistavaid sõnu mõtlen, arvan, julge, lahke). 3. Kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu. 4. Liidab ja tuletab analoogia alusel tuttavas kontekstis keelenormi järgides sõnu. 5. Kasutab õigesti aja- ja ruumisuhete väljendavaid sõnu (nt vahel, kohal, otsas, varem, hiljem, enne, pärast). 6. Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (nt sõidukid, elusolendid, tähtpäevad, kehaosad)</p>
HÄÄLDAMINE	<p>1. Hääldeb õigesti mõnda üksikut lõhikest sõna. 2. Hääldeb sõnades õigesti</p>	<p>1. Kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris.</p>	<p>1. Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris.</p>	<p>1. Hääldeb õigesti kõiki emakeele häälikuid.</p>	<p>1. Kordab järele ja hääldeb ise õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu.</p>	<p>1. Kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu. 2. Hääldeb õigesti võõrhäälikuid (f, š)</p>

	<p>häälduslikult lihtsamaid häälikuid, nt a, e, i, o, u, p, m, t, l.</p>	<p>2. Hääldab õigesti enamikku häälikuid (erandid võivad olla r, s, k, õ, ü).</p>	<p>2. Hääldab sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (nt –nt, -lt, -mp jne).</p>	<p>2. Hääldab õigesti 3-4 silbilisi tuttava tähendusega sõnu. 3. Hääldab õigesti kõiki häälikuühendeid 1-2 silbilistes tuttava tähendusega sõnades. 4. Hääldab õigesti sageli kasutatavaid vöörsõnu (nt taburet, banaan, diivan).</p>		<p>tuttavates sõnades (nt Fanta, šokolaad).</p>
KIRJALIK KÕNE	<p>1. Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutamisega pildile või üksiku sõna mõtlemisega pildi kohta.</p>	<p>1. Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab pildile ning kommenteerib pilte. 2. Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid etteloetud tekste. 3. Eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt tass – kass, pall – sall, tuba – tupp), osutades pildile või objektile.</p>	<p>1. Tunneb täiskasvanu häälimise* või rõhutatud hääldamise* järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas. 2. Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti. 3. Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga.</p>	<p>1. Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites). 2. Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul). 3. Kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (nt oma nime).</p>	<p>1. Häälib täiskasvanu abiga (järele korrates, abivahendeid* kasutades) 1-2 silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu. 2. Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnas. 3. Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (nt koli – kolli (III v); koli – kolli (II v);</p>	<p>1. Nimetab ja kirjutab enamikku tähti. 2. Veerib 1-2 silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi (järgneva kontrollita)* ja eksib sageli. 3. Häälib õigesti 1-2 silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu. 4. Kirjutades märgib õigesti 1-2 silbiliste häälikuühenditeta sõnade</p>

					<p>koli – kooli (III v); koli – kooli (II v).</p> <p>4. Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid).</p>	<p>häälikstruktuuri' (nt lähen koli).</p> <p>5. Eristab häälikuühendita sõnas kuulmise järgi teistest pikemat häälikut.</p> <p>6. Jagab kuuldud lause sõnadeks, kasutades sõnade arvu märkimiseks abivahendeid.</p> <p>7. Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (nt koll- kool; linna (III v) – lina; tibu – tippu).</p> <p>8. Tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjandusžanri.</p>
--	--	--	--	--	--	--

Selgitused

¹ Mõistab, st laps vastab küsimustele, osutab sobivale pildile, valib sobiva(d) pildi(d).

² Mõistab, st laps osutab sobivale objektile/pildile või tegutseb õigesti kuuldud korralduse järgi.

³ Mõistab, st laps osutab või rühmitab kuuldud sõnale vastavaid objekte ning pilte, selgitab sõna või väljendi tähendust oma sõnadega või toob enda kogemusega seotud näiteid.

* Suhtlemine haarab keelekasutust suhtluskorras, sh tekstilooime (jutustamine) ja teksti mõistmise (kuulamise) oskusi.

* Tekst – tekstiks võib pidada igat ütlust, arenenud kõne puhul kindla alguse ja lõpuga sõnumit. Tekst võib olla suuline (nt täiskasvanu kommentaarid, jutustus) või kirjalik (loetav või kirjutatav tekst).

* Mõttelünk (tekstis) – info, mis on tekstis otseselt välja ütlemata, mille laps tuletab ise oma teadmiste ja kogemuste põhjal.

* Olupilt – pilt, mis kajastab sündmuse või olukorra üht hetke.

* Lause ja lausung – lause on kirjakeele, lausung suulise kõne üksus. Lausungiks võib suulises kõnes olla nii sõna, fraas, lihtlause kui ka liitlause. Arengutulemuste kirjeldamisel on grammatika teema puhul kasutatud terminit lause. Kuna koolieelses eas loovad lapsed ise peamiselt suulisi tekste, siis on suhtlemise teema puhul kasutatud terminit lausung.

* Koondlause – lihtlause, mis sisaldab korduvaid lauseliikmeid, nt Ema otsis poest saia, leiba ja võid.

* Rindlause – liitlause, mille osalause vahel on rinnastav seos, st nad on süntaktiliselt suhteliselt võrdväärased. Osalused on ühendatud sidesõnadega või asetsevad lihtsalt kõrvuti, nt Me lähme emmega poodi ja õde tuleb ka. Siimul on sinine auto, aga minul on punane. Magama ära ja siis tulebki sünnipäev.

* Põimlause on liitlause, mis koosneb põhi- ja sellele alistuvast kõrvallausest. Põimlausega väljendatakse erinevaid tähenduslikke suhteid. Tabelis on mainitud järgmisi tüüpe: põhjuslause, nt Torn läks katki, sest koer astus sellele peale; eesmärklause, nt Me peame kiiresti jooksuma, et bussi peale jõuda; tingimuslause, nt Kui Ott oleks terve, siis ta võiks jäätist süüa.

* Tuletis – sõna, mis koosneb tüvest ja liitest (nt kurb + -lik = kurblik; tantsima + -mine = tantsimine).

* Kategooria – tähenduslikult seotud sõnade rühm, nt kategooriasse linnud kuuluvad vares, tuvi, pääsuke, tihane jne.

* Kirjalik kõne – haarab nii lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujundamist kui ka lastekirjanduse tutvustamist.

* Häälimine – üsna sujuv häälikhaaval hääldamine.

* Rõhutatud hääldamine – täiskasvanu venitab otsitavat häälikut kõnes.

* Abivahendid häälimisel või lauseanalüüsil – lause sõnalise ja sõna häälikkoostise materialiseerimisel kasutatakse näiteks nuppe, klotse, nõöpe.

* Aimamisi ehk järgneva kontrollita lugemine – algaja lugeja ütleb sõna välja seda täpselt ja lõpuni lugemata.

* Häälikustruktuuri märkimine kirjutamisel – laps paneb kirja sõnas kõik häälikud õiges järjekorras ühekordsete tähtedega.

9.2.5. Valdkond Matemaatika

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuste põhjal;
- tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja kirjeldab ning järjestab oma igapäevategevusi;
- mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
- mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
- tunneb ja kirjeldab geomeetrilisi kujundeid;
- näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

Valdkond *Matemaatika* sisu:

- hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
- suurused ja mõõtmine;
- geomeetrilised kujundid.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- suunatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama, kujundama, selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemete erinevusi ja sarnasusi, oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunates sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
- suunatakse last ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist – erinevates objektides sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

Teadmiste andmine matemaatikas toimub mängulises vormis ja integreerituna teiste tegevustega.

Matemaatikateadmised ja vilumused omandab laps, kui tal on võimalus ümbrusega vahetult suhelda ning lasta oma teadmistel kinnistuda saadud kogemuste abil.

Valdkond MATEMAATIKA: lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel

ÜLDTEEMA	2-3 AASTASED	3-4 AASTASED	4-5 AASTASED	5-6 AASTASED	6-7 AASTASED
HULGAD, LOENDAMINE, ARVUD JA ARVUTAMINE	<ol style="list-style-type: none"> Rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse (värvus, kuju, suurus vms) järgi hulgaks. Leiab erinevate esemete hulgast palju ja üks. Loendab asju kolme piires ning vastab küsimusele mitu on? 	<ol style="list-style-type: none"> Otsustab, kas nimetatud ese kuulub (ei kuulu) moodustatud hulka. Paaride moodustamisega (üksühesesse vastavusse seadmisega) saab teada, et esemeid on võrreldavates hulkades sama palju, ühepalju ehk võrdselt. Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5ni. 	<ol style="list-style-type: none"> Rühmitab esemeid, olendeid kahe erineva tunnuse alusel (rühma lapsed on poisid ja tüdrukud). Võrdleb esemete hulka paaridesse seades ning osutab, mida on rohkem kui, vähem kui. Tutvub arvudega 10ni. 	<ol style="list-style-type: none"> Loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni. Oskab nimetada antud arvule eelnevat/järgnevat arvu, Tunneb numbrimärke. Võrdleb arve (on suurem kui, on väiksem kui). Paneb kokku kahe hulga esemeid ja liidab. Võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab. 	<ol style="list-style-type: none"> Mõtestab arvude rida 12ni. Liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb ja kasutab vastavaid sümboleid (+, -, =). Oskab koostada matemaatilisi jutukesti kahe etteantud hulga järgi.
SUURUSED JA MÕÕTMINE	<ol style="list-style-type: none"> Näeb ja leiab esemetes erinevusi (suur – väike). 	<ol style="list-style-type: none"> Võrdleb (järjestab) kahte eset suuruse (suurem-väiksem), pikkuse (pikem-lühem), laiuse (laiem-kitsam) järgi ja kasutab mõisteid. 	<ol style="list-style-type: none"> Järjestab esemeid kõrguse järgi (kõrgem – madalam). Järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi. 	<ol style="list-style-type: none"> Järjestab kuni 5 eset suurusunnuse järgi. Leiab vaadeldavast objektist silma järgi suurema – väiksema – sama suure ning kontrollib objekte kõrvutades. Hindab kaugust silma järgi. Mõõdab pikkust, laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõtevahendiga. Järjestab raskuse ja paksuse järgi. 	<ol style="list-style-type: none"> Teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusmõõte cm, m ja km; massimõõtu kg ning mahumõõtu liiter; rahaühikuid kroon ja sent ning kasutab neid mängutegevuses. Mõõdab pikkust, raskust ja vedelikku kokkulepitud mõõtevahendiga.

GEOMEETRILISED KUJUNDID	1. Leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti- või sisseasetamise teel. 2. Kompimise-veeretamisega eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, sh ruutu ja ringi.	1. Eristab kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid rühmatoast, õuest ja tänavalt.	1. Näeb ja oskab kirjeldada ruudu ning ristküliku sarnasusi ja erinevusi ning leida sarnaseid kujundeid ümbritsevast.	1. Koostab mustreid, laob pilte kujunditest. 2. Rühmitab kujundeid vormi, suuruse, värvuse vm järgi.	1. Eristab ruumilisi kujundeid (kuup, kera, risttahukas, püramiid) tasapinnalistest kujunditest (ruut, ring, ristkülik ja kolmnurk).
ORIENTEERUMINE AJAS	1. Vestleb ööle ja päevale iseloomulikust ning matkib tegevusi mängus	1. Leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (piltidel, vestlustes vm). 2. Eristab hommikut ja õhtut (kirjeldab tegevusi).	1. Teab ööpäeva osi: hommik – päev – õhtu – öö; kirjeldab tegevusi ja sündmusi eile – täna – homme.	1. Kirjeldab tegevusi erinevatel nädalapäevadel ja teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi. 2. Eristab mõisteid kiiresti – aeglaselt, varsti, hiljem, kohe.	1. Teab kuude nimetusi ning enda sünnikuud ja –päeva. 2. Määrab kellaega täistundides ning koostab päevakava. 3. Kasutab kõnes õigesti sõnu enne, praegu, hiljem – varem, noorem – vanem.
ORIENTEERUMINE RUUMIS	1. Orienteerub oma kehal ja näitab, mis asub ülal-all, kõrval, ees-taga.	1. Määrab teiste laste ja esemete asukoha enda suhtes: ülal – all; ees – taga (minu ees, minu taga jne).	1. Määrab enda asukoha teiste laste ja asjade suhtes (seisan Alo taga, olen tahvli ees). 2. Määrab vasakut ja paremat poolt.	1. Määrab eseme asukoha teise eseme suhtes: all – peal, kohal, keskel, äärel, vasakul – paremal. 2. Orienteerub ruumis (õues) juhendite järgi.	1. Orienteerub tasapinnal (paberil).

9.2.6. Valdkond Kunst

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutlusmaailma;
- vaatab, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid;
- kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid;
- kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- vaatab kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

Valdkond *Kunst* sisu:

- kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine;
- tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest, kunstist.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning tal on võimalus väljendada oma maailmanägemist;
- suunatakse last vaatlema ning voolides, joonistades, maalides ja meisterdades kasutab laps vaatlustel tehtud tähelepanekuid;
- kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida;
- julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse isikupärane eneseväljendus;
- viiakse kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
- suunatakse last tehtut analüüsima, selgitama, miks ta kujutas esemeid, nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödesse tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

Valdkond KUNST: lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel

SISUPLOKID	2 aastane	3 aastane	4 aastane	5 aastane	6 aastane	7 aastane
KUJUTAMINE JA VÄLJENDAMINE	<p>1. Julgeb osaleda kunstitegevuses.</p> <p>2. Püüab jäljendada ettenäidatud liigutusi individuaalselt tegutsemise juures või väikeses lastegrupis.</p> <p>3. Väljendab positiivset emotsiooni töö valmimise järgselt.</p> <p>4. Julgustamisel tegutseb erinevate kunstimaterjalide ja vahenditega.</p> <p>5. Annab erineva pikkuse ja suunaga joontele nimetusi – koer, kass, pikem kriips – suur koer jne.</p>	<p>1. Tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest.</p> <p>2. Leiab kritselduste hulgast nime(tuse) andmist või loo jutustamist väärivaid kujundeid.</p> <p>3. Leiab ümbritsevas juhendamise toel sinise, kollase, punase ja rohelise värvi.</p>	<p>1. Nimetab tumedamaid ja heledamaid värvitoone.</p> <p>2. Kujutab tuttavaid objekte, nähtusi oma sümbolite abil, mis olemuselt täienevad ja muutuvad keerukamateks.</p> <p>3. Valib tööks meeldivad toonid ja värvid ning põhjendab oma valikut elementaarsel moel.</p> <p>4. Kirjeldab ja kasutab esemetele ja nähtustele iseloomulikke värvusi.</p>	<p>1. Kujutab naturist inspireeritud asju, objekte jne isikupäraste sümbolitega, mis olemuselt täienevad ja muutuvad keerukamaks.</p> <p>2. Jutustab oma piltides nii tuttavatest asjadest ja kogetud sündmustest kui ka oma fantaasiatest.</p> <p>3. Kasutab emotsioonide, nähtuste, esemete jne kujutamiseks värvitoone oma seostest ja tunnetest lähtuvalt.</p> <p>4. Valib mõtte teostamiseks sobivaimana tunduvad vahendid.</p> <p>5. Võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone ning tunneb sinist, kollast, punast, rohelist,</p>	<p>1. Valib sobiva taustatooni meeleolust, aastaegadest jm lähtuvalt.</p> <p>2. Tausta värvimisel annab edasi pildi meeleolu, iseloomu, kasutades juhendamisel ja meeldetuletamisel seni omandatud tehnilisi võtteid.</p> <p>3. Paigutab esemed jm kujutataval tööil suurusuhetest lähtuvalt.</p> <p>4. Esemete kaunistamisel ja nende iseloomu edasiandmisel kasutab õpitud oskusi(nt triibud, jooned, täpid, pintslivajutused).</p> <p>5. Pärast tööjuhiste kordamist segab ja hele-tumestab värve.</p> <p>6. Kujutab juhendamisel inimesi</p>	<p>1. Kasutab loovalt geomeetrilisi kujundeid ja nende kombinatsioone keerukamate objektide ülesehitamiseks</p> <p>2. Püsib töös valitud teemas seda isikupäraselt tõlgendades</p> <p>3. Jutustab temaatilistes töödes tegelaste tegevusest, omavahelistest suhetest ning tegevusajast ja –kohast.</p> <p>4. Rõhutab kõige tähtsat oma töös värvi, suuruse või asukoha valikuga.</p> <p>5. Tunneb ümbritsevas esinevaid värve ja nimetab erinevaid värvitoone (hallikas, taevasinine jne).</p>

				valget, musta, pruuni ja roosat.	liikumises, muutes jäsemete asendit.	
KUJUNDAMINE	<p>1. Jäljendab loodushääli, liikumisi ning matkib neid ka iseseisvalt.</p> <p>2. Suunamisel tunneb ära erinevateomadustega, värvusega, suurusega esemeid.</p> <p>3. Vaatleb ja tunneb ära tuttavaid asju, esemeid, nähtusi, osutades neile.</p> <p>4. Kritiseldab maapinnale, liivale, lumele ka väljaspool kunstitegevust.</p> <p>5. Joonistab vaid selleks ettenähtud kohta.</p> <p>6. Matkib täiskasvanu liigutusi tegutsemisel erinevate kunstvahenditega.</p>	<p>1. Kaunistab (täppidega, joontega) ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (nt lillepotti, paberit, taskurätti, papptaldrikut, palli, sokki, plastiliinist plaati, kivi jne).</p>	<p>1. Kaunistab tasapinnalisi esemeid valmis kujunditega neid sinna spontaanselt paigutades</p> <p>2. Laob 3–4 tuttavast geomeetrisest kujundirest esemeid, loomi jne.</p> <p>3. Suunamisel ja tähelepanu juhtimisel lisab valmivale esemele iseloomulikke detaile.</p>	<p>1. Koostab elementidest lihtsa kordumisskeemiga mustririba eseme äärise kaunistamiseks (tass, taskurätt jne)</p> <p>2. Kujundab õpetajaga koos tähtpäevakaardi sündmuse meeoluga sobivate motiividega.</p> <p>3. Valib kaunistusmotiivi ja kannab juhendamisel šabloonil või templil abil selle omavalitud kohale esemel (kruusil, taldrikul, pluusil jne).</p>	<p>1. Juhendamisel kasutab looduslikke materjale koos tehnikuga (nt voolimismaterjalid, nõör, paber jne).</p> <p>2. Kujundab lihtsa mustri väikestest detailidest (lood materjal, voolitud väikevormid, kriipsud, täpid jne).</p> <p>3. Kasutab esemete kujundamisel lihtsaid trükke, jäljendite vajutamist, ruumiliste esemete puhul väikevormide liitmist, väljapigistamist, muljumist jne.</p> <p>4. Märkab mustri rütmi ja suudab jätkata mustri moodustamist.</p> <p>5. Kirjeldab ja kasutab lihtsamaid eesti rahvusmotiive – triibud, lilleornament.</p>	<p>1. Märkab mustri rütmi ja suudab seda jätkata.</p> <p>2. Kujundab kaunistusmotiivi või mustri, arvestades kaunistatavat eset.</p> <p>3. Selgitab omavalmistatud (voolitud, volditud, meisterdatud) esemete otstarvet ja nimetab koha, kuhu see sobib.</p> <p>4. Aitab kujundada tähtpäevaga seotud peolauda ja ruumi.</p>

<p>VOOLIMINE</p>	<p>1. Juhendamisel muljub voolimismaterjali, mängides muudab vabalt savitüki kuju. 2. Juhendamisel tükeldab savi, plastiliini. 3. Tegevust jälgendades vajutab voolimismassi auke.</p>	<p>1. Õpetajat jälgendades muljub ja näpistab, rullib ja veeretab voolimismaterjale. 2. Teeb sõrme või pulgaga pehmesse voolimismaterjali jäljendeid.</p>	<p>1. Annab voolitud ümarvormidele erinevaid nimetusi. 2. Rullib savitükki ja muudab rullimise tulemusel tekkinud pikliku vormi kuju, andes edasi asjade, esemete iseloomulikke tunnuseid. 3. Vajutab ümarvormi pihkude ja/või sõrmede vahel õhemaks, pigistab ja venitab savi sellele teise kuju andmise eesmärgil. 4. Moodustab väikestest voolitud vormidest terviku neid üksteise peale, sisse jne ladudes. 5. Juhendamisel kasutab voolimispulka savi vms voolimismaterjali tükeldamiseks.</p>	<p>1. Õõnestab ümarvorme süvendit pöidlaga vajutades. 2. Muudab voolimismaterjalide kuju neid pigistades ja venitades. 3. Nii ümar- kui ka piklikke vorme töödeldes loob soovitud esemeid. 4. Ühendab voolitud detaile omavahel.</p>	<p>1. Nimetab erinevaid voolimismaterjale ja nende omadusi. 2. Kasutab voolimispulka vormide õõnestamisel, iseseisvalt mustri tegemisel. 3. Voolib juhendamisel ka ühest savitükist, venitades ning pigistades sellest välja terviku erinevaid osi. 4. Ümarvorme ning ümar- ja piklikke vorme ühendades voolib iseseisvalt erinevaid esemeid. 5. Juhendamisel silub peale väiksemate detailide lisamist ühendkohad. 6. Niisutab vajadusel voolitava eseme pinda ühenduskohtade silumiseks. 7. Oskab voolida erineva suurusega ümarvorme ning</p>	<p>1. Kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eripära. 2. Valmistab õpetajaga koos uusi voolimissegusid. 3. Niisutab voolingute ühenduskohti esemete tugevdamiseks.</p>
------------------	--	---	---	--	--	---

					neid õõnesvormideks muuta.	
JOONISTAMINE	<p>1. Kritiseldab varasemast liikuvama ja vabama käega.</p> <p>2. Juhendamisel tõmbab jämedate joonistusvahenditega erinevaid jooni.</p> <p>3. Hoiab meeldetuletamisel paberit kinni ja joonistab vaid selleks ettenähtud kohta (nt paber, asfalt).</p>	<p>1. Tekitab iseseisvalt jämedate joonistusmaterjalidega (rasvakriitide, pehmete pliiatsitega jne) erinevaid jälgi (täppe ning vertikaalseid, horisontaalseid, sirgeid, lainelisi, katkendlikke ja spiraalseid jooni), püsides paberi piirides.</p>	<p>1. Tõmbab iseseisvalt horisontaalseid ja vertikaalseid triipe sooviga jäljendada konkreetseid esemeid</p> <p>2. Tõmbab juhendamisel erineva kuju ja suunaga, sealhulgas ka kaarjaid jooni.</p> <p>3. Kasutab erinevaid joonistusvahendeid liigse surveta.</p> <p>4. Suudab kujutada naturile sarnaseid, lähedasi esemeid, asju, inimest (nn peajalgseid).</p>	<p>1. Jooni ja kujundeid ühendades joonistab sümbolitega, mis täienevad ja muutuvad keerukamaks.</p> <p>2. Joonistab ning värvib pindu värvi- ja viltpliiatsitega, kriitide ja söega, muutes joonte tähendust.</p> <p>3. Kasutab joonistusvahendeid liigse surveta.</p>	<p>1. Joonistamisel jätab vahendiga jäljendi joonistusvahendit ja paberit rikkumata.</p> <p>2. Meeldetuletamisel kasutab pinna katmiseks kallutatud pliiatsit (pliiatsi külgi).</p> <p>3. Väljendab sirgete, sakiliste, kaarjate jne joontega emotsiooni ja meeoleolu ning täidab pinda.</p> <p>4. Värvib enamasti kontuuri ületamata.</p>	<p>1. Kasutab soovi korral koos erinevaid joonistusvahendeid nende olemusest lähtuvalt.</p> <p>2. Värvib oma joonistatud või värviraamatu kujundeid, varieerides käe liikumise suunda.</p> <p>3. Sobitab pindu kattes heledaid ja tumedaid, peeni ja jämedaid jooni.</p>
MAALIMINE	<p>1. Kannab värvi õpetaja antud värvise pintsliga paberile spontaansete, teadvustamata liigutustega.</p> <p>2. Jätab paberile jäljendeid õpetaja värviga kaetud</p>	<p>1. Tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe ning katab pindu.</p> <p>2. Trükib näpuvärvidega sõrmede ja kogu käega.</p>	<p>1. Juhendamisel kasutab kattevärvide kogu pinna katmiseks.</p> <p>2. Ümarvormi joonistab värvilaigu pintsliga suurendamise teel.</p> <p>3. Suunamisel võtab</p>	<p>1. Võtab pintslile vajaduse korral lisaks värvi ja katab pindu.</p> <p>2. Teeb objektidele väiksemaid detaile pintslivajutuste ja –tõmmetega.</p> <p>3. Ei kata maalides juba küllaldaselt</p>	<p>1. Kasutab varemõpitud tehnilisi oskusi töö teostamisel.</p> <p>2. Juhendamisel hele-tumestab värve ja segab omavahel põhivärve.</p> <p>3. Meeldetuletusel annab värvidega</p>	<p>1. Segab värve uute toonide saamiseks.</p> <p>2. Kasutab töös eri jämedusega pintsleid.</p> <p>3. Väldib värvide määrdumist.</p> <p>4. Kasutab töös pintslit erinevalt (pintslit otsa ja külge).</p>

	svammiga, templiga jne. 3. Juhendamisel teeb näpuvärvidega paberile erineva suunaga sirgeid, kaarjaid jne jooni.	3. Vajutab jäljendeid, kattes templi iseseisvalt värviga.	pintslile vajaliku koguse värvi ja loputab pintslit peale kasutamist. 4. Meeldetuletusel ei värvi üle paberi serva. 5. Selgitusel kasutab töös pintslit erinevaid osi (otsa, külge) ja teab, kuidas tekitada erinevaid pintslijäljendeid.	kaetud pinda korduvalt.	edasi meeoleolu, aastaegadele iseloomulikke tunnuseid. 4. Suunamisel oskab valida kujutatavast lähtuvalt tööle sobivat tausta. 5. Pintsliga liigub paberil vabalt, ei liigu pikalt edasi-tagasi ühes kohas. 6. Kasutab tööks vajadusel kahte erineva jämedusega pintslit. 7. Peseb ja kuivatab pintslit enne järgmise värvi kasutamist.	
MEISTERDAMINE	1. Eristab õpetaja juhendamisel erinevat ehitus-, looduslikku vms tegutsemiseks pakutud materjali. 2. Ettenäitamisel laob vahendid üksteise peale, järgi, kõrvale jne. 3. Juhendamisel kortsutab pehmet paberit, rebib pabeririba küljest	1. Kortsutab iseseisvalt pehmet paberit ning rebib paberit tükke. 2. Katab aluspinna liimiga, puistab sellele erinevaid objekte ja liimib kujundeid.	1. Lõikab paberist ribasid ja lihtsama kujundi mööda etteantud joont. 2. Katab liimiga talle näidatud pinna ja täiendaval juhendamisel asetab sinna soovitud kujundid. 3. Ettenäitamisel ühendab erinevaid materjale (looduslik materjal ja	1. Rebib ja lõikab paberist ribasid ja kujundeid ning kleebib need sõltuvalt töö olemusest. 2. Lükib paelale, traadile vms auguga esemeid. 3. Valib meelepäraseid meisterdamisvahendeid (loomulikke ja tehismaterjali,	1. Valib erinevate meisterdamismaterjalide vahel ja püüab neid omavahel sobitada. 2. Iseseisvalt lõikab paberist geomeetrilisi kujundeid. 3. Rebib lihtsamaid kujundeid. 4. Kirjeldab looduslike materjalide	1. Kujundab või täiendab oma tööd, kleepides sellele erinevast materjalist tükke, objekte jne. 2. Valib eri materjalide liitmiseks ühendusviiside seast oma mõtte teostamiseks sobivamaid või leiab oma võtmed. 3. Valmistab lihtsa mänguasja

	tükke, asetab paberist välja lõigatud kujundid liimiga kaetud paberile.		paber; suled ja paber). 4. Kortsutab erineva paksusega paberit. 5. Matkib täiskasvanu tegevust lihtsa mänguasja valmistamisel (nt päkapikk – kabile müts; siil – männikabile nina). 6. Voldib paberi pooleks.	paberit jms) ning neid omavahel ühendades või materjale kombineerides loob oma töö.	sarnasust muude esemete või olenditega.	täiskasvanu tegevust matkides.
KUNSTI VAATLEMINE, VESTLUSED KUNSTIST	1. Tunneb meeldetuletamisel ära põhivärvid (kollane, punane, sinine) ja osutab neile. 2. Suunamisel annab kritseldustele tuttavate inimeste, esemete ja nähtuste nimed. 3. Abistab täiskasvanut erinevate liivast, lumest jne vormide moodustamisel. 3. Muudab olemasolevaid	1. Vaatleb pilte, näidistöid ja raamatuillustratsioone ning vastab küsimustele. 2. Näitab teistele oma tööd kui kunstiteost ja räägib sellest.		1. Vaatleb omal algatusel raamatuillustratsioone ja kunstitöid ning esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamust. 2. Jutustab küsimuste toel, mida ta on oma töödes kujutanud, ning nimetab, mis materjale ta on oma töös kasutanud 3. Suhtub heasoovlikult kaaslaste töödesse.	1. Annab oma tööle hinnangu ja põhjendab oma arvamust. 2. Põhjendab küsimustega suunamisel tehniliste lahenduste, vormi- ja värvilahenduse kasutamist. 3. Vaatleb huviga ja omaalgatuslikult raamatuillustratsioone, kunstitöid, esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamust.	1. Märkab teoseid või ümbruses leiduvaid objekte vaadeldes ning kirjeldades detaile ja värve ning tajub meeolelu. 2. Fantaseerib ja jutustab teose juurde ka loo: mis juhtus enne, mis juhtus pärast. 3. Kasutab raamatuillustratsioone, fotosid ja kunstiteoseid (sh skulptuure) oma töö lähtealusena, luues

	<p>vorme ja väljendab soovi nende taastamiseks.</p> <p>4. Vaatleb uusi asju emotsionaalselt, elavneb, juhib nendele täiskasvanu tähelepanu.</p> <p>5. Huvitub ümbritsevatest esemetest, taimedest ja loodusnähtudest.</p> <p>6. Suunavate küsimuste abil leiab piltidele, illustratsioonidelt tuttavaid esemeid ning nimetab neid.</p> <p>7. Rõõmustab, elavneb äratundmisrõõmust</p>				<p>4. Eelistab konkreetseid raamatuid kujundusest lähtuvalt.</p>	<p>oma vaba ja isikupärase variandi.</p>
--	---	--	--	--	--	--

9.2.7. Valdkond Muusika

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

Valdkond *Muusika* sisu:

- laulmine;
- muusika kuulamine;
- muusikalis-rütmiline liikumine;
- pillimäng.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaalne tegevus;
- kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, samuti kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele;
- kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades nagu *Keel ja kõne*, *Kunst* jne; muusika on igapäevaolu osa, nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
- seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud ja tantsud;
- muusikapalade (laulud, palad muusika kuulamiseks, tantsud ja mängud, pillilood) valikul arvestatakse laste huvidega ning ea- ja jõukohasusega.

Valdkond MUUSIKA: lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel

MUUSIKATEGEVUSE LIIGID	2-3 aastased	3-4 aastased	4-5 aastased	5-6 aastased	6-7 aastased	7 aastased
LAULMINE	1. Kuulab ja jälgib õpetaja laulu.	1. Huvitub laululistest tegevustest; püüab õpetajaga kaasa laulda (lauldes kaasa nt üksikuid silpe, sõnu, laululõike) 2. Osaleb laulude esitamises (plaksutab või laulab kaasa).	1. Laulab rühmaga samas tempos. 2. Laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule.	1. Laulab väljahingamisel loomuliku häälega. 2. Esitab laule rühmaga samas tempos. 3. Laulab peast teistega koos mõningaid rahva- ja lastelaule.	1. Laulab ilmekalt, lähtudes laulu ja teksti karakterist. 2. Laulab peast õpitud rahva- ja lastelaule ning esitab neid rühmas.	1. Laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega eakohaseid rahva- ja lastelaule. 2. Esitab neid laule nii rühmas kui ka üksi.
MUUSIKALIS- RÜTMILINE LIIKUMINE	1. Sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (nt paigaltammumine, keerutamine üksikult, koosjalu hüplemine, lehvitamine, käte peitmine selja taha, viibutamine sõrmega, kükitamine).	1. Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit (nt kõnd ja jooks, päkkadel kõnd, ühe ja vaheldumisi kahe jalaga koputamine, keerutamine paarilisega).	1. Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (nt plastilise intoneerimise ehk loova liikumisega). 2. Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt põlvetõstekõnd ja -jooks, liikumine hanereas ja ringis). 3. Osaleb laulumängudes.	1. Muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register), arvestades pulssi ja meetrumit (nt liigub hanereas ja ringis nii üksi kui ka paaris). 2. Esitab õpetaja seatud tantse, kasutades õpitud tantsuelemente.	1. Liigub ja tantsib sünkroonis teistega, kasutades näiteks hüpakasammu ja eesgaloppi. 2. Könnib, jookseb, reageerib muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt (nt muudab liikumissuunda muusika dünaamika ja tempo järgi).	1. Väljendab ennast loovalt liikumise kaudu, toetudes õpitud muusikalistele väljendusvahenditele (tempo, dünaamika, register, muusika meeleolu), nt kasutab külge- ja eesgaloppi ning hüpakasammu. 2. Sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt ja õige kehahoiuga

<p>MUUSIKA KUULAMINE</p>	<p>1. Tunneb rõõmu kuulatavast laulu või muusikapalast.</p>	<p>1. Reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule (nt plaksutab, kõigutab keha vmt).</p>	<p>1. Kuulab laulu ja muusikapala. 2. Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega. 3. Tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule.</p>	<p>1. Kuulab laulu ja muusikapala huviga. 2. Väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste (liikumise, laulmise, pillimängu) kaudu, näiteks järgib tempot ja rütmi kehalise liikumisega või, tundes ära õpitud laulu (kuuldes nii meloodiat kui ka sõnu), hakkab kaasa laulma.</p>	<p>1. Tunneb ära lihtsamaid žanre (marss, laul, tants). 2. Väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi.</p>	<p>1. Kuulatud muusikat iseloomustades kasutab eakohast sõnavara. 2. Näitab tegevuses üles loomingulisust initsiatiivi, toetudes oma kogemusele kuulatud palade suhtes (nt jutustab, mida kuulis muusikas). 2. Eristab vokaal- ja instrumentaalmuusika lihtsamaid žanre (hällilaul, marss, tantsuviis, rahvalaul).</p>
<p>PILLIMÄNG</p>	<p>1. Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulatud muusikale kehapillil (plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi)</p>	<p>1. Mängib muusikat kuulates, liikudes ja lauldes kaasa pulssi või rütmi kehapillil, kõlapulkadel, randmekuljustel, väikesel trummil ja marakal.</p>	<p>1. Mängib rütmipille (nt kõlakarpi, trummi, kuljuseid, pandeirat) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks. 2. Eristab kuulates neid tämbri järgi.</p>	<p>1. Mängib ja tunneb kuulates tämbri järgi ära õpitud rütmipille. 2. Mängib rütmisaateid lasteriimidele ja -lauludele. 3. Ansamblimängus osaledes alustab ja</p>	<p>1 Mängib rütmi- ja meloodiapillidel (nt puuagoogo, taldrik, guiro, triangel, kõlaplaadid) lihtsamaid ostinato kaasmänge (lühikest korduvat rütmi-, viisi- või meloodialõiku).</p>	<p>1. Oskab mängida eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele. 2. Mängib Pilliansambelis.</p>

				<p>lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos.</p> <p>4. Mängib tamburiini, kõlatoru, võrutrummi ja kastanjette.</p>	<p>2. Mängib pilliansambelis.</p>	<p>3. Mängib järgmisi pille: kõlaplaadid, metall-agoogo, plaatpillid (ksülofon, metallofon, kellamäng, linnupill).</p>
--	--	--	--	---	-----------------------------------	--

9.2.8. Valdkond Liikumine

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

Valdkond *Liikumine* sisu:

- kehalise kasvatusalaste teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen;
- põhiliikumised;
- liikumismängud;
- erinevad spordialad;
- tants ja rütmika.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, painduvus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel;
- rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms;
- peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: regulaarsel tegelemisel kehaliste harjutustega kujunevad positiivsed iseloomuomadused;
- suunatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema; mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- mitmekesisustatakse põhiliikumiste, koordinatsiooni, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika (täpsus, näo- ja sõrmelihaste kontrollioskus) arendamist ja tagasiside andmist.

Valdkond LIIKUMINE: lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel

ÜLDTEEMA	2 aastane	3 aastane	4 AASTANE	5 aastane	6 aastane	7 aastane
LIIKUMISTEADMISED	<p>1. Sooritab harjutusi aktiivselt ja entusiastlikult.</p> <p>2. Liigub õpetaja juhendamisel ohutult.</p>	<p>1. Valib õpetaja korraldusel teiste riiete hulgast välja võimlemisriided.</p> <p>2. Arvestab rühmakaaslaste aktiivses tegevuses.</p>	<p>1. Sooritab harjutusi õpetaja korralduste ja sõnalise seletuse järgi.</p> <p>2. Järgib meeldetuletamise korral hügieeninõudeid.</p>	<p>1. Nimetab kodukohas harrastatavaid spordialasid ja peetavaid spordivõistlusi</p> <p>2. Teab spordivahendite nimetusi ning kasutab erinevaid spordivahendeid (nt topispall) ohutult, sobival viisil ja kohas.</p>	<p>1. Osaleb lasteaia spordipäeval.</p> <p>2. Talub kaotust võistlusmängudes.</p> <p>3. Teab ja kasutab mõisteid õpitud terminoloogia piires.</p> <p>4. Mõistab hügieeninõuete olulisust.</p> <p>5. Õnnetuse või ohu korral teab, kuidas kutsuda appi täiskasvanu.</p>	<p>1. Nimetab erinevaid spordialasid ja mõne Eesti tuntuma sportlase.</p> <p>2. Keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele.</p> <p>3. Liikudes ja mängides peab kinni üldistest ohutusreeglitest (valides sobivad paigad ja vahendid).</p> <p>4. Peseb ennast pärast aktiivset kehalist tegevust.</p>
PÕHILIIKUMISED	<p>1. Ronib ning roomab üle ja läbi väikeste takistuste.</p> <p>2. Kõnnib piiratud pinnal.</p> <p>3. Säilitab kõndides ja joostes sihi.</p> <p>4. Hüpitab käes palli ning jälgib selle suunda.</p>	<p>1. Sooritab põhiliikumisi.</p> <p>2. Säilitab liikudes tasakaalu nii tasakaalupingil kui ka vähendatud pinnal.</p>	<p>1. Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes.</p> <p>2. Teeb koordineeritud, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi.</p>	<p>1. Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes.</p> <p>2. Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi.</p>	<p>1. Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses.</p> <p>2. Ronib varbseinal vahelduva sammuga ning täidab lisaülesandeid.</p>	<p>1. Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud ja rütmilised.</p> <p>2. Säilitab paigal olles ja liikudes tasakaalu.</p> <p>3. Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt korraga, täpsust nõudvas tegevuses</p>

						kasutab domineerivat kätt.
LIIKUMISMÄNGUD	1. Mängib koos juhendaja ning kaaslastega kõnni- ja jooksumänge.	1. Mängib matkiva sisuga 1-2 reeglga kõnni- ja jooksumänge. 2. Mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu.	1. Mängib 2-4 reeglga liikumismänge. 2. Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel.	1. Mängib kollektiivseid võistlusmänge ¹ . 2. Osaleb jõukohastes teatevõistlustes (nt joonejooksud). 3. Tunnustab nii enda kui ka vastasmeeskonna edu.	1. Käsitseb mängu- ja spordivahendeid loovmängudes.	1. Võistleb kombineeritud teatevõistlustes (nt takistusriba läbimine). 2. Mängib sportlike elementidega mängu ² (korvi visked, jalgpall jne). 3. Organiseerib ise liikumismänge. 4. Kasutab ausa mängu põhimõtteid ning peab kinni kokkulepitud mängureeglitest.
SPORDIALAD: VÕIMLEMINE	1. Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi. 2. Jookseb veereva vahendi (palli, rõnga) järel.	1. Sooritab võimlemisharjutusi eri asendites ja erinevate vahenditega. 2. Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ning kaaslastega. 3. Teeb painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi.	1. Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni. 2. Hoiab oma kohta erinevates rivistustes: kolonnis, ringis, viirus.	1. Teeb vahenditega (palliga, hübitsaga) harjutusi eakohaselt tehniliselt õigesti. 2. Valitseb oma liigutusi koordineerimise ja tasakaalu nõudvaid harjutusi tehes. 3. Sooritab tasakaalu, painduvust ja	1. Valitseb harjutusi tehes oma liigutusi ja kehahoidu. 2. Säilitab dünaamilistes harjutustes tasakaalu.	1. Valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui ka tänaval. 2. Orienteerub mänguväljakul ning sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene. 3. Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi.

				osavust arendavaid harjutusi.		
SPORDIALAD: KELGUTAMINE, SUUSATAMINE	1. Istub kelgul ja hoiab tasakaalu mäest laskudes.	1. Veab tühja kelku. 2. Sõidab kelguga iseseisvalt nõlvakust alla. 3. Liigub suuskadel otsesuunas.	1. Kasutab suuskadel liikudes käte abi ja keppide tuge.	1. Veab üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaaslast. 2. Kelgutab mäest alla, täites eriülesandeid (nt haarab esemeid). 3. Suusatades kasutab libisemist.	1. Suusatab vahelduva libiseva sammuga. 2. Käsitseb suusavarustust õpetaja abiga.	1. Osaleb kelguvõistlustel (kaugusele, täpsusele). 2. Sõidab nõlvakust alla põhiasendis. 3. Suusatab koordineeritud liikumisega. 4. Käsitseb suusavarustust iseseisvalt.
SPORDIALAD: UJUMINE			1. Kasutab sihipäraselt abivahendeid (rõngast, kätiseid, nn nuudlit).	1. Mängib veemänge ega karda vett. 2. Järgib basseini kasutamise hügieenireegleid ning õpetaja juhendamisel ka ohutusreegleid.	1. Hingab vette. 2. Kasutab ujumisoskuse harjutamiseks abivahendeid.	1. Ujub abivahendiga. 2. Järgib basseini kasutamise ohutusreegleid.
TANTS JA RÜTMIKA	1. Kasutab liikudes rütmipille juhendaja abil. 2. Sobitab juhendaja abil liikumist muusika järgi.	1. Kõnnib, jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi. 2. Sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas tempos.	1. Sooritab imiteerivaid liigutusi muusika järgi. 2. Plaksutab ja liigub vastavalt rütmile.	1. Jäljendab liikumisega erinevaid rütme. 2. liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisel ja aeglustumisel. 3. Liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt.	1. Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga. 2. Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.	1. Sooritab rütmiliikumisi ühel ajal kaaslasega. 2. Liigub enda tekitatud rütmi järgi ning vahelduva tempoga kiirelt aeglasele.

						<p>3. Väljendab liikumise kaudu emotsioone.</p> <p>4. Kasutab liikudes loovalt vahendeid (linte, rätikuid, rõngaid).</p>
VABA AEG JA LOODUSLIIKUMINE	<p>1. Mängib vabamängus iseseisvalt.</p>	<p>1. Matkab õpetajaga või vanematega looduses.</p> <p>2. Teeb kaasa kuni 500m pikkuse rännaku ja püsin kolonnis.</p>	<p>1. Algatab iseseisvalt mängu.</p> <p>2. Tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal.</p>	<p>1. Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt.</p> <p>1. Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga.</p>	<p>1. Suudab sõita töökerattaga ja kahe rattalise rattaga, suusatada.</p>	<p>1. Tegutseb iseseisvalt koduümbruse mängu- ja spordiväljakul.</p> <p>2. Mängib lihtsamaid maastikumänge.</p>

MÄRKUSED tabeli teema Liikumismängud juurde

¹ Kollektiivne võistlusmäng saab olla kas kujutlusmäng, rollimängud resultatiivsusele või lihtsam teatevõistlus.

² Mingile kindlale spordialale omased mängud lihtsustatud reeglite järgi.

9.2.9. Valdkond Eesti keel kui teine keel

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- tunneb huvi eesti keele ja kultuuri vastu;
- soovib ja julgeb eesti keeles suhelda nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega;
- tunneb ära ja saab aru eestikeelsetest sõnadest ning lihtsamatest väljenditest;
- kasutab lihtsamaid eestikeelseid sõnu ja väljendeid igapäevases suhtlemises.

Valdkond *Eesti keel kui teine keel* sisu:

- kuulamine;
- kõnelemine;
- Eesti kultuuri tutvustamine.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- peetakse oluliseks eesti keelt kuulata ja omandada keeleoskus tegevuste käigus, kus sõnalist suhtlemist toetab kontekst (nt ümbritsevad esemed jmt);
- pööratakse erilist tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele: kasutatakse miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi ja mitmesuguseid näitlikke vahendeid;
- suunatakse last õpitavat keelt kasutama igapäevategevustes ning suhtlemisel, luuakse selleks lapsi huvitavaid olukordi, sh väljaspool lasteaeda (kauplus, teater, spordivõistlus, õppekäik jm);
- korraldatakse õpitut erinevates kontekstides ja suhtlussituatsioonides, keeleõpet seotakse teiste tegevustega – liikumine, laulmine, käeline tegevus, vaatlemine jm;
- vestlusteemade valimisel lähtutakse lapse kogemustest, samateemalistest vestlustest rühmas või kodus (emakeeles);
- valitakse mitmekesiseid pildirikkaid ja lihtsama keelega raamatuid ettelugemiseks ja ühiseks lugemiseks;
- pedagoog rõhutab õige kõne mudelite kasutamist ning osutab vigadele delikaatselt, sõna või fraasi korrektsena korrates.

Meie lasteaias omandavad mitte eesti kodukeelega lapsed eesti keele lõimitud tegevuste kaudu, millele võib vajadusel lisanduda eesti keele tugiõpe.

Valdkond EESTI KEEL KUI TEINE KEEL: lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel (Mitte-eesti kodukeelega lapsed eesti õppekeelega rühmas*)

ÜLDTEEMA	ESIMENE POOLAASTA	TEINE POOLAASTA	JÄRGNEV PERIOOD (kuni kooliminekuuni)
KUULAMINE	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tunneb huvi eesti keele vastu. 2. Kuulab ja tajub eesti keele kõla. 3. Reageerib tegevustes kasutatavatele lihtsamatele korraldustele. 4. Tunneb ära lihtsamad õpitud sõnad ja väljendid tuttavas kontekstis ning mõistab neid. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Reageerib adekvaatselt eesti keeles antud korraldustele. 2. Kuulab eestikeelset ettelugemist või jutustamist ja tunneb kuuldu pildil ära. 3. Kuulab ning suudab jälgida ja meeles pidada täiskasvanu eestikeelset seletust. 4. Mõistab esitatud küsimusi. 5. Tunneb ära õpitud sõnad ja väljendid ning mõistab neid. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mõistab etteloetud või jutustatud eakohase eestikeelse teksti põhisisu. 2. Tunneb ära uued õpitud sõnad, mõisted ja väljendid ning mõistab neid. 3. Saab aru baassõnavara ulatuses.

		6. Kuulab ja mõistab kõnet, mis on vahetult seotud suhtlussituatsiooniga.	
KÕNELEMINE	1. Tunneb lihtsamaid viisakusväljendeid. 2. Näitab üles huvi esemete ja tegevuste eestikeelsete nimetuste vastu. 3. Kordab järele õpitud sõnu ning kasutab neid tuttavate esemete, tegevuste ja omaduste nimetamiseks. 4. Näitab üles huvi suhtlemise vastu ning vajaduse korral loob kontakti täiskasvanute ja teiste lastega.	1. Kasutab elementaarseid viisakusväljendeid erinevates suhtlussituatsioonides. 2. Oskab koostada lihtsamaid fraase ja lauseid. 3. Kõneleb õpitud sõnavara piires ning suudab algatada ja lõpetada vestlust. 4. Kasutab lihtsamaid fraase ja lihtlauseid. 5. Oskab vastata küsimustele õpitud sõnavara piires.	1. Räägib õpitud sõnavara piires endast ja oma perest ning vestleb endale olulistel teemadel. 2. Teab peast mõnda eestikeelset luuletust ja laulu. 3. Vastab küsimustele ja oskab ise esitada lihtsamaid küsimusi. 4. Osaleb õppes aktiivselt. 5. Valdab aktiivselt baassõnavara rutiintegevuste ja läbivõetud teemade ulatuses. 6. Suhtleb iga päev eakaaslaste ja täiskasvanutega eesti keeles ning osaleb aktiivselt mitmesugustes tegevustes ja mängudes.
HÄÄLDAMINE	1. Hääldeb järele kuulnud sõnu.	1. Hääldeb õpitud sõnu õigesti.	1. Hääldeb uusi õpitud sõnu õigesti.
EESTI KULTUURI TUTVUSTAMINE	1. Tunneb huvi Eesti rahvussümbolite vastu. 2. Teab ja oskab nimetada, mis riigis ta elab. 3. Tunneb huvi Eestis tähistatavate rahvakalendri tähtpäevade vastu.	1. Oskab Eesti rahvussümbolitest nimetada ning kirjeldada Eesti lippu, rahvuslille ja rahvuslindu. 2. Oskab nimetada mõnd Eestis tähistatavat riiklikku ja rahvuslikku tähtpäeva.	Vt valdkondade „Keel ja kõne“ ning „Mina ja keskkond“ eeldatavaid tulemusi.

*Laste arengut jälgides ja eeldatavaid tulemusi saavutades lähtub õpetaja eesti õppekeele rühma õppekava erinevate vanuseastmete valdkondade eeldatavatest tulemustest.

9.2.10. Valdkond Mina ja Keskkond: Digitehnoloogia

Digivahendid on levinud meie igapäevaellu ja on saanud igapäevakeskkonnas tavapäraseks kaaslasteks. Lasteaeda tultes on lastel kokkupuude eriliigiliste meedia (heli, pilt, video, animatsioon jne) ja erinevate digivahenditega (arvuti, mobiiltelefon, tahvelarvuti, mängukonsool jne) juba olemas. Valdavalt piirduvad laste oskused digivahendite kasutamisel just meelelahutusliku aspektiga.

Digitehnoloogia üldeesmärgiks on

- õppe- ja kasvatustegevuste mitmekesistamine ja loovuse arendamine
- arendava ja kaasaegse õppe- ja mängukeskkonna loomine
- laste digipädevuse alusoskuste kujundamine
- huvi äratamine innovaatilise õppimise vastu
- uue õppevara koostamine ja arendamine

ROBOOTIKATEGEVUSED

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- omandab algteadmised programmeerimisest
- tunneb rõõmu robotitega tegutsemisest
- teeb koostööd ja arvestab teineteisega
- saab aru põhjus-tagajärg seostest, oskab oma tegevust kavandada, saab aru lihtsatest mehhaanika põhimõtetest
- on loov, tähelepanelik, täpne ja püsiv

Robotika sisu:

- robotite tööpõhimõtete tundmaõppimine
- robotite seadistamine
- programmeerimistarkvara eakohane kasutamine, jooniste ja juhendite koostamine ja lugemine
- robotite liikumisradade loomine, täiendamine, kasutamine
- robotite kasutamine mängurõõmu kogemiseks
- robotite kasutamine lasteaia üritustel ja pidudel

MEEDIAKASVATUS

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- tunneb erinevaid meediavahendeid (raadio, televiisor, arvuti, ajakiri, ajaleht jt) ning oskab neid kirjeldada
- oskab kirjeldada erinevate meedialiikide sisu ja otstarvet (telesaade, reklaam, uudis)
- eristab väljamõeldist reaalsusest ning oskab tõlgendada meedias nähtut
- oskab iseseisvalt käsitseda lihtsamaid meediaseadmeid/ tehnilisi vahendeid info leidmiseks
- omandab esmased teadmised ja oskused digitaalse foto ja video tegemisest
- oskab nimetada ja kirjeldada infotehnoloogiaga seotud võimalusi ja ohtusid
- hindab kriitiliselt veebi- ja meediasisu
- oskab käsitseda digivahendeid turvaliselt ja eesmärgistatult

Meediakasvatuse sisu:

- laste maailmapildi avardamine
- erinevate meedia- ja digivahenditega tutvumine, käsitlemine
- vestluste ja arutelude läbiviimine meedia teemadel
- meedias valitsevatele ohtudele (sh tervishoid) tähelepanu juhtimine
- eneseväljendusoskuse arendamine meediavahendite abil
- õpetajate poolt loodud tehniliste õppevahendite kasutamine
- meediamängude mängimine
- õppefilmide vaatamine

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- on mänguline õppevorm lasteaia lastele
- on lõimitud kõigi teiste õppe- ja kasvatustegevuste valdkondadega ja toetab üldoskuste kujunemist
- tegevused viiakse läbi individuaalselt ja rühmiti
- võimaldab läbi viia individuaalset tööd erivajadustega ja lisaõpet andekate lastega

ÕPPEKAVA LISAD

- Lapse arengumapp
- Lapse arengu hindamiseks kohandatud „Arengu jälgimise mäng” (Jana Rebane, Kristi Kirbits, Reet Varik”) igale vanuserühmale
- Vaatlusleht sotsiaalsete oskuste omandamise kohta
- Individuaalne arenduskava
- Koolivalmiduskaart
- Küsimustik koolieelikutele (läbiviija lapsevanem)
- E. Kikas „Joonistamise test” – koolivalmiduse selgitamise abivahend
- H. Kivipõld „Materjal kuueaastaste laste koolivalmiduse tasemega tutvumiseks
- V. Neare „5-6 aastaste laste kujuneva koolivalmiduse selgitamine intervjuu abil”